

48 Ft

„Kálló Banduc Raymond keserű levében fortyogva űt a fényesen kivilágított Operaház díszpályájában és figyelt a frakkos öregembert, aki a színpad felé futott, anélkül, hogy milliméterrel közelebb került volna hozzá. Ez azért volt így, mert gumiszőnyegen szaladt, mely az övével ellentétes irányban mozgott.

A gumiszalagot a zenekari árok fölé szerelték, arra egy karmestereknek szolgáló kettőzet emelték, s ebben lobolt az écsigázott szerencsétlenség, görcsösen kapaszkodva kétoldalt a pulpitus korlátjába. Olyannak tűnt, mint aki saját holttestét vonzza.”

CSÁK GYULA

Lázadás a Vénusz ellen

KISREGÉNY

Z-füzetek/61

CSÁK GYULA

Lázadás a Vénusz ellen

KISREGÉNY

BUDAPEST

Z-füzetek/61

**A sorozatot szerkeszti
SIMOR ANDRÁS**

**Fedélterv és tipográfia
JORDÁN GUSZTÁV**

**Készült
a Magyar Hitel Bank Művészeti Alapítványa
támogatásával**

© Csák Gyula

„Kalló Banduc Raymond keserű levében fortyogva ült a fényesen kivilágított Operaház díszpáholyában és figyelte a frakkos öregembert, aki a színpad felé futott, anélkül, hogy milliméterrel közelebb került volna hozzá. Ez azért volt így, mert gumiszőnyegen szaladt, mely az övével ellentétes irányban mozgott.

A gumiszalagot a zenekari árok fölé szerelték, arra egy karmestereknek szolgáló ketrecet emeltek, s ebben loholt az elcsigázott szerencsétlenség, görcsösen kapaszkodva kétoldalt a pulpitus korlátjába. Olyannak tűnt, mint aki saját holttestét vonszolja.”

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

1.

Kalló Banduc Raymond keserű levében fortyogva ült a fényesen kivilágított Operaház díszpáholyában és figyelte a frakkos öregembert, aki a színpad felé futott, anélkül, hogy milliméterrel közelebb került volna hozzá. Ez azért volt így, mert gumiszőnyegen szaladt, mely az övével ellentétes irányban mozgott.

A gumiszalagot a zenekari árok fölé szerelték, arra egy karmestereknek szolgáló ketrecet emeltek, s ebben loholt az elcsigázott szerencsétlenség, görcsösen kapaszkodva kétoldalt a pulpitus korlátjába. Olyannak tűnt, mint aki saját holttestét vonszolja.

– Stop! – rikoltotta egy színpadon álló, Bermuda-gatyás óriás. Tarka rövidnadrágja fölött kilógó derekú, kanárisárga trikót viselt, a fél arcát fekete napszemüveg takarta s a fején szorosan passzított hajháló vöröslőit. Szétterpesztett combjain, lábszárain és két mezítelen karján agresszív izomcsomók táncoltak.

Miután elbődült, hatan ugrottak a rogyadozó vénséghez. Gyors mozdulatokkal tatarozták verejtékben fürdő arcán a festéket, igazgatták a Beethovenesre mintázott frizuráját, rendezgették ruházatán a redőket, miközben szüntelenül magyaráztak neki valamit.

– Szájlensz plíz! Felvétel! Redi – hangzott a Bermudás kanári második üvöltése. Kilenc irányból jupiterlámpák vakító fénykévéje zuhant a ziháló ál-Beethovenre, csontvelőig hatoló gépi muzsika töltött be minden teret, magasba lendült a frakkos kis figura két karja és kalimpált, mintha vezényelne. Egy daruval mozgatott, valamint két másik, a színpadra rögzített felvevőgép ágyúcsöve szegeződött rá.

A közelben állók feszülten figyelték. Vele szemben, két méternyire tőle, a zenekari árakban felhalmozott ládák tetején egyensúlyozva vékony, borzas fejű nő hadonászott az öreg tükörképeként. Jól értesültek az mondták Raymondnak, hogy ez járatos a karmesteri szakmában, ismeri a rettenetes erejű zenét és az a feladata, hogy mozdulatai utánzására ösztökélje a tudatlan dirigenst. Fenn, a színpadon egy másik nő vonaglott; ritmikusan himbálta szakadt farmerbe prések, óriási ülepét. Ezzel a hiányzó énekeseik jelképes jelenlétére hívta fel a trottyos karnagy figyelmét, aki ily módon – mindkét nőre figyelve hitelesen irányíthatja egyszerre a zenekart és az énekeseket.

Ámde: nem irányította hitelesen. A zeneileg műveletlen Raymond is csalódottan látta, hogy most, a tizenkettedik ismétlés alkalmával is nagy különbség van az öreg és a

vele szemben előmutogató nő karlengetése között. Akárha két külön művet vezényeltek volna. Leginkább lehangoló, mert leginkább feltűnő volt, hogy főképpen az utolsó taktusoknál tért el a vén ember a kívánatostól. Futtatása, vagyis testi kínzása arra szolgált, hogy kegyetlenül elfáradjon s azután olyanná legyen a filmen, mint a zene egészének hatásától megőrült és megsemmisült lény. A végső pillanatban feje fölé kellett löknie ökölbe szorított kezét és úgy torpanni meg, mint aki a lét és nemlét határán remeg – kifeszülten. Két-három ütemmel azonban ezúttal is hamarabb markolt a gigantikus lámpáktól átvilágított, porzó ürbe, mint kellett volna.

A napszemüveges úgy tett, mintha az eget meszelné.

– Ennyi! – kiáltotta, mire elhallgatott a zene, kihunytak a jupiterlámpák, félrevonultak a kamerák mögül az operatőrök, megindult a gumiszalag és újra kezdte futását a frakkos. Elegáns ruhadarabja szárnyai rendetlenül röpdöstek, akárha bajba jutott madár vergődne.

Már a harmadik sikertelen próba után felmerült Raymondban, hogy miért gyötrik ezt az elaggott félmajmot, aki primitív utánzásra sem képes? Érthető, ha törekszenek a filmesek, hogy elkapják a pillanatot, amikor az általuk elképzelt, leghitelesebb módon végzi munkáját a karnagy, de akkor miért nem igazi karnagyot alkalmaznak? Képzett karnagy talán nem vállalna efféle közreműködést? Avagy annyit kérne, amennyit a filmesek nem tudnának megfizetni? Ellentmondott ennek a más tekintetben megnyilvánuló, esztelen pazarlás.

A kanáritrikós ráripakodott például a huszonhetedik sorban ülő statisztára: „Kérem, hogy a szék alá dugott nejlonzacskót adja át munkatársunknak! Tájékoztattuk önöket, hogy semmit nem lehet behozni a nézőtérre!”

A megszólított azzal érvelt, hogy nem látszik majd a filmen, ami a szék alatt van, mire a kanári-kolosszus azt harsogta: „Mindenhová odalátanak a kamerák! Rejtett kameráink vannak, amelyek előtt nincs titok!”

Folyamatosan takarították a nejlonzacskókat a munkatársak: fekete pantallói és fekete bőrdzsekis, birkózó alkatú, szóvalan férfiak.

Más esetben azt rikácsolta a hajhálós: „Ébresszék fel ott a harmadik emeleten a hölgyet, aki magáról megfeledkezve durmol! ... Kérem, uram, ott a bal kilencedikben, ugyan már erőltesse vissza piskótalábát a cipőjébe!”

Kizárt dolog volt, hogy arról a helyről, ahol ő állt, beláthatott a harmadik emelet magasába, amiként egy lehúzott cipőt is csak az „Isten-szeme-mindent-lát-kamerák” segítségével fedezhetett fel.

Miért volt szükség intímus jelentéktelenségeket éberem figyelő kamerákra, ha a karmester munkáját akarták filmre venni? És miféle hibbant ötlet, hogy a nézőteret ezer felcicomázott aggastyánnal töltötték meg?! Rendben van, kell a zsúfolt nézőtér, de mikor volt olyan előadás az operatörténetben, amelyet csak véneknek mutattak be?

A pénzbőség jele volt, hogy a karnagy futtatása idején, vagyis „holt” időben sem oltották el a villanyokat. Valamennyi csillár üvegfüzére ragyogott, s a páholyokban sápadozó lámpák is égtek. Szemet bántóan csillámlott az öreg hölgyek tömérdek ruhadísz, hajóké, fülbevalója, karperece, nyaklánc, gyűrűje. A sötét öltönyben meg szmokingban feszengő férfiak özöne között cifra operettegyenruhák is parádézta.

Három héttel korábban, a televízióban meghirdetett „Statisztákat keresünk!” című szöveg olvastán is feltűnt Raymondnak, hogy csak olyan nyugdíjasok jelentkezését várják, akik saját sötét ruhával rendelkeznek. Azzal intézte el ezt a furcsaságot, hogy a filmeseik feltevése szerint sok – jobb napokat látott – nyugdíjasnak lehet sötét öltönye, s így megspórolhatják a mellékszereplők tömegének felruházását. Amikor a gyülekezés napján aztán meglátta, hogy legalább ezren tülekednek a toborzóhelyen, méginkább

megerősödött benne: takarékosági szempontok vezérelték a filmeseket. Sőt! Az a jótékonyági megfontolás is ötvöződhetett a törekvésükbe, hogy anyagilag segítsenek ezer olyan öregnek, egy olyan hajdan jobblétben élő csoportnak, amelynek a lába alól kicsúszott a történelem a rendszerváltozás következtében ...

Mindez azonban kétségesnek, mi több: mindinkább nevetséges ábrándnak bizonyult, miután ötödik órája pácolódott egy rigyegő-ragyogó roppant akolban, amelyben kemény parancsoknak engedelmessé várt bizonytalan, egyre kevesebb jóval kecsegtető jövődjét. Egyre kevésbé tudta elhárítani azt az érzését, hogy minden eddiginél nagyobb változás részese. Csupa szorongató szokatlaniság halmozódott körülötte és idegeiben. Volt úgy, hogy páciensnek érezte magát, akit ezredmagával tereltek egy mindenén áthatoló, hideg fényű műtőterembe, ahol ezer öreg szívet készülnék kioperálni, anélkül, hogy másikat ültetnének majd a helyükbe. Máskor úgy tetszett, mintha egy felrobbant világ visszahullott darabjai között botorkálna; sok ismerős törmelék, mégsem tud közöttük eligazodni... Talán még él, de korábbi önmaga számára mindenképpen meghalt.

2.

A díszpáholyban ült Kalló Banduc Raymond, csupa ismeretlen ember társaságában.

– Meg tudná –mondani, kérem – fordult a mellette ülő, brillantintól csillogó, fekete hajú, szmokingos úrhoz –, hogy voltaképpen miben vagyunk benne?

– Isten kezében – tekintett fölfelé a brillantinos kedvetlenül és olyan dörmögő hangon, amely Raymوندot magyarnóta énekesre emlékeztette.

– Inkább a főrendező úr kezében – hajolt elő Raymond mögül negélyes mosollyal egy fonnyadt vénasszony. Túlrúzsoszott ajkától műfogsora is piroslott. Hártavékony blúza alatt mélyen bevágódott plöttyedt bőrébe fekete melltartója pántja. Földig –érő bukjel-szoknyával takart lábait szétterpesztette és tucatnyi gyöngysorát hintáztatta, melyek a térde alá lógtak.

Ezeknél elfogadhatóbb magyarázatra vágyott Raymond. Érteni akarta –az olykor lármás, máskor sikítóan süket, összességében mégis acsarkodóan ádáz –hajcihőt, amely egész valóját bekebelezte és félelembe bilincselte. Félt ettől a félelemtől, és úgy akart szabadulni tőle, hogy megértse a forrását.

Raymond jobbán ült a magyarnóta énekes, balján egy rövid nyakú, porzos frizurájú, fókabajsú ember gubbasztott. Szüntelenül pogácsát rágcsált, ami azonban annyira száraz volt, hogy nem tudott beleharapni, hanem a tenyerében tördelte szét és onnan nyalogatta fel a morzsákat hangos szuszogással, csámcsogással, amíg végre aprókat nyögve lenyelte sajátos táplálékát. Az amúgyis felzaklatott Raymوندot mindezzel még jobban idegesítette. Mentségére szolgált viszont, hogy időnként derűt fakasztóan gúnyolódott a Bermuda-gatyáson, akit hol kanáti-Bermudának, hol elefánt-kanárinak, hol tölcsér-csőrű emlősnek mondott.

– Tudok angolul – köpött néhány morzsát Raymond öltönyére. – Arról mesél a film, hogy találkozunk a Vénuszlakókkal. *Meeting Venus*. Ez áll a szerződésben.

A társalgásra, fecsegésre kiéhezett hölgy legyintett. Nyilván úgy találta: itt a pillanat, amikor fontossá lehet. Leereszkedően mosolygott, fuvolázva beszélt s oktató modorába még egy kis ízetlen kacérságot is kotyvasztott.

– Itt nem a bolygóról van szó, aranyoskám, hanem az istennőről. Rendszeresen járok statisztálni, jól ismerem az itteni bagázst, és ők mondták. – Hirtelen pörgetni kezdte marokra fogott bizsuját és vállat rándított. – Különben tökmindegy, nem?

Ülünk, és filmeznek bennünket. Semmit nem kell csinálnunk, csak ülünk, és még fizetnek is érte. A múltkor lovak hasa alatt kellett bujkálnunk. Az sokkal veszedelmesebb volt, mint ülni >a popón, de azért is ugyanennyit fizettek.

– Huhhuj! – ütött térdére a porosz. – Akkor mi a szerencse fiai vagyunk! Na, uram – fordult Raymondhoz –, most megtudhatta, amire kíváncsi. Üdülőben vagyunk! Mindjárt rendelék egy függőágyat a Bermuda-egyenruhás kabinostól, mert elernyedtek a lovaglózismaim, amit kegyed popónak nevez – csillantotta szemeit a hölgyre, akit egy korábbi alkalommal Madame-nak szólított.

Raymond egész felsőtestével hátrafordult.

– Én először vállaltam ... ilyesmit... Ha Ön sokat jár statisztálni, nem gondolja, hogy most mégis, valami... rendkívüli helyzetben vagyunk? – Bizonytalanul körbemutatott. – Ez a sok ember ... Állítólag ezren ... üdülünk itt... A valóságban ilyesmi nem fordul elő.

– Honnan veszi, hogy ezek a valóságot akarják filmezni? – fordította gutáütéses ábrázatát Raymondra a nótafa.

A pogácsás nagy adag morzsát sodorhatott be tenyeréről valószínűtlenül hosszú nyelvével. Markába beszélve mondta:

– Az igazi művészet soha nem pucér valóság, hanem egy kreatív elme szüleménye. Egy mégoly valóságtól elrugaszkodott filmnek is joga van rá, hogy a valóság illúzióját keltse, sőt, csakis akkor igazi, ha ezt meg is tudja tenni.

A brillantinos horkantott, mielőtt szólt volna és előkapott zsebéből egy megviselt sokszorosítványt.

– Tévedés, hogy joguk van azt csinálni velünk, amit alkarnak! Én is tisztában vagyok a joggal! – Papírját a porosz orra alá dugta. – Hallott már olyan szerződésről, amit a szerződő felek egyike nem írt alá?! Látja ezen, hogy a filmesek részéről bárki aláírta volna?!

– Nem ez a probléma, uraim – emelte fel tiltakozón, fájdalmas arccal mindkét karját Raymond. – Az a kérdés, hogy valóban filmet akarnak-e csinálni rólunk?

Ebben a pillanatban dörgedelmes hang érkezett a színpad felől. A Bermuda-gatyás ordított egy tölcsérbe:

– Maguk, ott, a díszpáholyban! Maga, maga is, kopaszok! Ne forogjon, mintha nem tudná, hogy magához beszélek! Abbahagynák végre a kaszinózást?

Forgolódott Raymond, mert nem fogta fel azonnal, hogy ő a „kopaszok”. Évtizedek óta változatlan választékkal fésült, dús hajjal érkezett hajnalban az Operaház közelében kijelölt helyre és ott kopaszították meg. Miután hosszas dulakodás eredményeként kézbe kapta szerződését, borbélyszékbe nyomták s mire ocsúdott, már belenyírtak három csíkot a hajába. „Ne! – ragadta meg a borbély csuklóját. – Ezt nem engedem!” A borbély hátralépett és széttárta karjait: „Akkor végeztünk. Hatszáz ember várja odakint, hogy bejuthasson és szerződést kaphasson.” Vad indulat hevítette Raymondot, hogy a borbély arcába vágja szerződését, végül azonban – mint minden hasonló kényszerhelyzetben élete során –, elhamvadt fellángoló heve. Könnyeivel birkózva biccentett és megadóan túrte, hogy lapátra söpörjék hófehér haját, amit mindenki szeretett a családban, ami ösztönös tiszteletet ébresztett iránta idegen közegben is. Még azt is elviselte, hogy beszappanozzák és megborotválják a fejét. A megalázó eljárás után külön lesújtó volt a felfedezés, hogy a tükörbe nézve dudorokkal torzított, enyhén kúp alakú koponyát látott.

A színpadról érkező dorgálás után kihúzta derekát és mozdulatlanul nézte a jövője után, vagy sorsa előtt futó karnagyot.

Valaki felállt és illedelmesen kérte Bermudát, hogy engedje ki, mert vesebeteg.

– Kimehet – mondta hangosító kürtjébe az elefánt méretű kanári –, de nem jöhet vissza. Döntse el: mit akar. Lehet ellenkezni – jelentette ki annak tudatában, hogy vele senki nem ellenkezhet.

Rosszul tudta, mert különböző irányokból azt kiabálták, hogy a beteg öregnek igenis joga van kimenni és visszajönni. Nem vitázott Bermuda, hanem a hasán lötyögő kis szerkezetbe mondott valamit, mire a nézőtérre bandukolt három bőrdzsekis. Az ő nyakukban is ott lógott a walkie-talkie. Öt személyt intettek magukhoz a széksorokat elválasztó folyosóra. Ezeket nyilván a napszemüveges jelölte meg számukra.

– Nekik már ugrott az ezresük – mutatott a kitereltek után Bermuda.

További háborgás nem volt. Akiket megfélemlítenek, nem sokat beszélnek. Az első emeleti páholyból azt kiáltotta egy hang:

– Helyes! Ki az ilyenekkel! Mért zavarják a munkát?!

3.

Amióta Raymond idegeibe fészkelte magát a gyanú, hogy itt valami alapvetően nincs rendjén, űzte egy félelemben fogant kényszer, hogy nyomára leljen annak, ami szorongását szülte.

Akadtt egy pillanat, amikor majdnem érteni vélt mindent.

Azt követően, hogy bepasszírozták hajnalban az öregek ezrét a nézőtérre, azonnal feltűnt Raymondnak, hogy az operaházakban szokásos, pompázatos díszletek helyett mindössze két kopár fal emelkedik a színpad két oldalán. Félreérthetetlenül vedlett börtönfalaknak látszottak. Azt állította a bennfentes Madame, hogy ezek egy éppen soron levő operaelőadás díszletei. Óriási munka lett volna kiszállítani ezeket a kellékeket, hát az Operaházat bérbe vevő filmesek megegyeztek az operai alkuszokkal, hogy maradhatnak a falak, mert a filmeseket csak a nézőtér érdekli. Ámde úgy helyezkedtek el a falak, hogy hátrafelé kisebbedtek, a nézőtér felé haladva magasodtak és szélesedtek, s egy gondolati perspektívát követve: bekerítették a nézőteret is. Semmi kétség tehát, hogy a falak a filmesek terveit szolgálják ... Kérdés azonban, hogy miféle tervekről van szó? A régi rend híveit akarják kutatni?

Raymond akkor állt legmagasabban, amikor protokollfőnök volt a Minisztériumban. Régi Minisztérium volt, régi gazdákat szolgált benne, de hát csak értekezletek, díszvacsorák, fogadások szervezésével foglalkozott s az a tevékenység nem vonható egy kalap alá valamely politikai bűnözőével.

Megmozdította felpuffadt lába fejét és úgy érezte, csicsog, meg tocsog a cipője belseje. Lehet, hogy csak izzadság, de lehet, hogy vér, mindenesetre nagyon fájt. Nem ezt az öltönyt kellett volna felvennie, mert a hóna alatt vág. Mind a cipőt, mind az öltönyt félretette és már csak arra tartogatta, hogy abba öltöztessék halála után. Most azonban ezeket a holmikot kellett felvennie, hogy eleget tegyen a filmes hirdetésnek. Más ünneplője nincs is.

A hátába is belenyilallt a fájdalom. Soha nem ült ennyit egyfolytában, és úgy érezte, valami sűrű, zavaros lében abárolódiik. Ötödik órája rotyog ebben a lötytyben, és már a csontja is porhanyóssá főtt. Verejtékgyöngyök lepték el koponyáját s görgött az egész az inge nyakába. Kínózta az orrát facsaró bűz is, mely külön undorító volt, mert nyilván nemcsak a saját bűze; az egész terem abban a gőzölgő pocsolyában fuldoklik, amit ez a véget nem érő értelmetlenség, ez a se-élet-se-halál, ez az élve-eltemetettségek erjeszt magából.

Minthogy hajnalban kelt s mindenféle nyúzottsága mellett kialvatlan is volt – elbóbiskolt. Félig leeresztett pillája mögül nézte, hogy a gumiszalagon futó kisöreg ernyedten elengedi a pulpitus karfáját, lehuppan, és apró testét kiröpíti az övénél nagyobb gépi erő. Úgy hitte, álmodik, és csak akkor nyíltak tágra szemei, amikor egy jeges félelemtől áthatott női hang felvisított:

– Orvost!

4.

Éppcncsak megpillanthatta Raymond a repülő karnagyot, s úgy látta, véres a feje. Az első sorokban ülők felugráltak, hátrábbról is a mozdulatlan test köré nyomakodtak és eltakarták Raymond előtt.

– Vissza! – üvöltötte tölcsérébe a sárgatrikós, miközben a hasán lógó szerkezetbe is hadart valamit. – Mindenki a helyére!

A nézőtérén ülő ezer béna, sánta, süket, vesebeteg, májbeteg, asztmás, bélgörcsös, idegbajos népség pánikhangulatán azonban most nem lehetett úrrá; mindenfelől áramlott a felajzott, vagy . csak bámészkodásra vágyó, kíváncsi tömeg. Furakodtak, amerre már sokan gomolyogtak, csak azért, hogy ők is ott legyenek. Többfelől ismételten orvosért kiáltoztak, majd egy hosszan elnyúló hang emelkedett az általános ricsaj fölé:

– Megölté-é-ék!

Három bőrdzsekis jelent meg a karnagy körül nyüzsgő tömeg hátában, s miként a kombájnok haladnak előre a gabonatóblában, úgy vágtak rendet a puha húsú embermasszában. Felkapták a testet, és mivel a mögöttük összezáródó sokaságon már nem hatolhattak át visszafelé, főlzaladtak a zenekari árok fölött levő hidak egyikére, majd eltűntök a színpad mélyén egy földig hulló függöny redői mögött.

Eközben szünet nélkül osztogatta parancsait hasi szerkezetébe a Bermudagatyás és több tucatnyi bőrdzsekis rontott elő eddigi búvóhelyéről. Tetőzött a zűrzavar, mert birkózásba kezdtek a vének tömegével.

A díszpáholyban viszonylagos rend volt. Igaz, a filmesek felismerhetetlen tervei szerint hajnalban idetereltek többsége is felugrott, egy emberpár azonban mozdulatlan maradt. Eddig sem beszéltek, és nem is mozogtak. Egymás kezét fogták a páholy hátsó traktusába húzódva, mintha egymást féltének, vagy mintha önmagukat féltve kapaszkodtak volna a másikba.

Raymond, a pogácsás és a brillantinos előnyomultak a páholy mellvédjéig, a tarka nyakláncokkal ékes Madame pedig kirontott a páholyból s a küzdőtér felé csörtetett. Mattezüstre mázolt, kopott sarkú cipellőjében azonban inkább vergődött és botladozott, mintsem száguldott.

– Gyalázat! – kiáltotta leginkább a Mindenségnek a vértolulások magyarnóta énekes. Megint előrántotta szerződését és hol Raymond, hol a porosz arca előtt rázogatta s a jogról, illetve a jogtalanságról hangoztatta nézeteit. Leginkább a pecsétet hiányolta. Mivel a porosz is, Raymond is félrefordult, a mennyezetre emelt, forgó szemgolyókkal ordította a Minden-Semminek dühét.

Túlnézve a gyűrődő, hullámzó tömegben, a színpadra összpontosított Raymond. Nem sok minden történt ott, ám ami mégis, az Raymond szerint meghatározhatta az események irányát.

Általában üres volt a színpad, leszámítva a börtönfalat meg bizonyos műszaki kellékeket: rendetlenül halmozódó, kígyózó huzalkötegeket, létrákat, jupiterlámpákat és

a három kamerát. Volt ellenben egy különleges rendeltetésűnek számító tárgy is, mégpedig egy karosszék. Az előtérben állt ugyan, de eléggé oldalt ahhoz, hogy kellő távolságban legyen az időnként megélenkülő jövés-menéstől, ezért alig volt észrevehető. Többnyire üresen árválkodott. A karfáján gondosan összehajtogatott pokróc hevert.

A *szájlenszplizfelvételtredi* alkalmával mindig becsoszogott egy feje búbjától a sarkáig púpos ember és a karosszékbe ereszkedett. Betekerte magát a pokrócba és nem csinált semmi mást, mint mellére hullajtott fejjel üldögélt. Vékonyszálú haja az arcába hullott, miáltal nehéz volt hinni, hogy látja azt, ami történik, de lehet, hogy nem is volt kíváncsi rá.

Arra gondolt Raymond, hogy ez lehet a filmesek törzsfőnöke vagy főpapja. Fanyar, belső mosollyal úgy egészítette ki a feltevést, hogy talán a főpecsétőr lehet, aki direkt eldugta a pecsétet, hogy ne lehessen a brillantinos szerződésére nyomni. Ugyanakkor annak a fővállalkozónak vélte, aki a tömeges megsemmisítést irányította. Mindenesetre valami fő-fő volt. Ügy járultak elé időnként a „stáb” – vagy geng! – tagjai, mint keresztapa elé a maffiózók. Leguggoltak, még le is térdeltek előtte, türelmesen, tisztelettudóan hallgatták, vagy mondtak neki valamit, ő pedig csak bólintott, vagy tagadóan mozdította hajától takart arcát. Még a ki-vagyok-mi-vagyok-Bermudagatya is úgy pislogott rá örökös handabandázása közben, akár kutya a gazdájára, amikor lába elé helyezi az eldobott, majd lihegve visszahozott gumicsontot. Valakinek az volt a dolga, hogy mindig összehajtogassa a pokrócot, amit a púpos összegyűrve hagyott maga után a széken, vagy a szék mellett.

5.

Amikor a nézőtéren kitört a zűrzavar, felforrósodott a színpadi élet is. Számosán csatlakoztak a közutálatnak örvendő, most mégis szinte szánandóan kétségbeesett Bermudához és az övéhez hasonló tölcsérekbe rikoizva követelték a közrendet. A zenekari árok fölé szerelt hidakra bőrdzsekisek álltak, a szó szoros értelmében hídfőállásokat foglalva el.

Egyszer csak becsoszogott a púpos főrend is, négy bőrdzsekissel a nyomában. Magához intette Bermudát, menet közben pár szót mondott neki, majd testőreivel együtt eltűnt a színpad hátsó bugyrában. Még nem jutott ki, amikor belesuttogott valamit kanári-Bermuda hasi valamijébe – és iszonyú dörrenés rázta meg az óriási termet. Olyan volt, amilyen az ősrobbanás lehetett.

A díszpáholy mellvédjének bársonyszegélyébe kapaszkodva állt Raymond, mintha orkánnal birkózna s ezúttal minden korábbi aggodalmával egybeesően hitte, hogy itt a vég. Percek múltak el, amíg felismerte azt a néhány taktust, melyet a szerencsétlen öregnek volt keresztje vezényelni, s amely most ezerszeres hangerővel mennydörgött. Az egymáson tipródó tömeg úgy indult oszlásnak, mint valódi robbanás után a füst. Fülükre szorított kezekkel tántorogtak helyükre, vagy mozgásra képtelenné válva letaglózottan a szőnyegre omlottak. Akik eredetileg is a helyükön voltak, a székek alá bújtak. A néhány rövid taktus folyamattá vált, mert újra-meg-újra-meg-újra kezdődött. Csak ezt a tornádó-zenét lehetett hallani, ez mindent elnyomott s minden más némán zajlott, akár a lehangosabb néma filmen.

Ahogy igazi háborúban halomra gyilkolják egymást az emberek, miközben valahol a vezérkarban vonalat húznak a térképen, kijelölve a védekezés vagy a támadás új irányát – akként döntött az operaházi háború kimeneteléről a filmesek főpapja néhány odavetett szavával. Ebben a végső pillanatban is büszkeséget érzett Raymond,

amiért jól elemezte a nézőtéren dúló iménti' fürgeteg és a színpadon zajló parányi, de mindenre kiható mozzanat összefüggését.

Már széttaposva, végvonaglásban csúszott-mászott, nyöszörgőit a hangtalan földszinti ellenség és még dörgött a zeneágyú, amikor visszatért a láthatóan bevattázott fülű fő-főnök a színpadra és megintcsak haladtában átnyújtott az intésére hozzápattanó elefánt-kanárinak egy cédulát. Rátékintett a papírra Bermuda, hasbeszélőjébe szólt és abban a pillanatban olyan csönd lett, amilyen az őscsönd lehetett – az ősröbbanás előtt.

Nagy természeti katasztrófák és közöttük is leginkább a titokzatos erőforrású földrengés elmúltával ébrednek úgy félelmükből és dermesztő kábulatukból az emberek, mint most, a gigantikus hangszörny kimúlása után. Amikor beleszólt kanári-Bermuda kézi mikrofontölcsérébe, gyűlölt és recsegő hangja szinte simogatóan hatott.

– A főrendező úr kéri, hogy mindenki nyugodjon meg. A bácsiért már kijöttek a mentők, és az orvos szerint semmi komoly baja. Szünet következik, de kérjük, hogy senki ne hagyja el a helyét. A beszélgetés engedélyezve.

Ezután mindenki elvonult a színpadról.

A leharcolt nézőtér ocsúdni kezdett lassan. Ápolgatták sebeiket a sérültek és mind zajosabban tárgyalták az átélt rémségeket, ahogyan ez nagy megrázkódtatások után lenni szokott. A díszpáholy harcosa, a Madame is visszatért és természetesen menten a látottak-hallottak, de főképpen saját hőstette taglalásába kezdett.

Néhány fehér köpenyes nő és férfi jelent meg a nézőtéren. Az hírlett róluk, hogy orvosok meg ápolók. Sétálgattak, s ahol nagy volt a sirám, ott megálltak és vigasztaló szavak mellé olykor nyugtató tablettákat is osztogattak. Bonyolultabb orvosi kezelésre, pláne elszállításra senki nem szorult. Akik pedig valóban rászorultak volna, leplezték bajaikat, mert a szerződés meghatározott pontja szerint elveszíti járandóságát, aki bizonyos határidő előtt elhagyja a helyszínt.

Éppen erről, vagyis a szerződés jogellenes voltáról mondta ismét a magáét a brillantinos, de nem nagyon érvényesült. A hölgy (aki a pogácsás merészen pimasz megjegyzése szerint egykor volt, előkelő bordélyok Madame-ját idézi) túlbeszélte mindenkit. Újraélte az eseményeiket és rossz ritmusban véve a levegőt, előadta, hogy fejbevágta cipője sarkával az egyik bördzsekist. Veszteséggént könyvelte el viszont, hogy „valami barbár” letépte leghosszabb nyakláncát.

Raymond azon borongott: milyen könnyen rászédhetők az embereik. Elég volt, lám, kimondani az „engedély” szót, és máris azt hiszik, hogy szabadokká lettek.

A mindeddig hallgatag, hátul ülő emberpár most felállt.

– Elmegyünk – mondta az asszony a kérdő tekintetekre felelve. – Rosszul van az uram.

A hosszú szoknyával takart szék alá nyúlt és elővett egy nejlonzacskót, amelyben élelemféle meg egy üveg víz volt.

– Bátraké a szerencse – intett búcsút a pogácsás.

Miután az öreg házaspár elhagyta a páholyt, a brillantinos körbeforgatta vérekes szeméit.

– Miféle bátorság ez?! Úgy lapultak eddig, mint a madarak, amelyek felváltva ülnek a tojásaikon! Mit képzelnek ezek?! Ugrik az ezresük!

A porosz frizurájú éppen új pogácsát húzott elő a zsebéből. Örökké ravaszokán csillogó, cinizmust sugárzó szemével a pogácsát vizsgálta és már harapásra nyitotta száját, de valószínűleg fölrémlett előtte az összes lehetséges következmény, mert kis tűnődés után visszadugta zsebébe táplálékát, mely leginkább valami ásatási leletre emlékeztette Raymondot. Az erős gondolkodás jeleként csücsörített, és azt mondta:

– Okos madarak a fészükön. Ugyanabból a tojásból varázsolnak elő rántottét is, meg fiókát is. – Felhúzta kabátja ujját és rákopogtatott karórájára. – A szerződés szerint most már jár nekik a borraival. Akkor is, ha kiröppennek fészükükről.

6.

A földszinti széksorokat elválasztó, jobb oldali szőnyegcsíkon egy fiatalember lépkedett a színpad irányából a kijárat felé. Kalló Banduc Raymond arra az illetőre ismert benne, akivel először találkozott, amikor a hirdetésre jelentkezett. A neve is beugrott: Hollárinak hívják. Ügy nézelődött, mintha keresne valamit, vagy valakit. Rákiáltott Raymond, s Hollári úr fel is kapta a fejét, a szemével csippentett, azután eltűnt a páholyok melletti kijáraton.

Funérlemezekből tákolt irodahelyiségben, az íróasztalán ült annak idején a fiú, hátát a pucér nők fotóival borított falnak vetette, és maga is pucér nők fotóival teli magazint lapozgatott. Koszos Puma cipőben, rongyos farmerben volt, s a jobb fülében fémkarika csillogott. Előző percekben még úgy élt Raymond képzeletében a filmgyár, ahol minden emelkedett, a művészet szolgálatától megihletett s ehhez képest kiábrándító, vagy méginkább sértő volt a fiatalember nyeglesége és egész légköre. Fel sem nézett, amikor elvette Raymond névjegyét, hanem egy kunkori sarkú, maszatos füzetbe dugta s újra magazinját kezdte lapozni. „Majd értesítjük” – mondta és úgy viselkedett, mintha Raymond már ott sem lenne. Ott állt pedig, porig alázottan és az elképedéstől megdermedten, s félve nyújtotta előre a tárcájából kihúzott fényképet, amelyen sötét öltönyében pompázott egy ugyancsak pompázatos egyenruhájú külföldi nagykövet mellett. Azt a pillanatot követően készült a kép, amikor egy fényes fogadásról távozott a diplomata és gratulált Raymondnak a jól sikerült est szervezéséért. „Az állt a hirdetésben – remegett Raymond hangja a sértett méltóságtól –, hogy olyan fényképet is hozzunk, amin sötét ruhában vagyunk ..Buborékot fújt rágógumijából a fiatalember és rövidet biccentve, de egyébként szó nélkül s anélkül, hogy a képre nézett volna, eltette a névjegy mellé.

Most, ahogy széjjelnézett a fullasztó-pállasztó fényben és melegben szenvedő ezren, most fogta fel igazán, hogy a fiatalember íróasztalához, vagy hasonló Íróasztalokhoz ezek mind odajárultak, mind átérték az ő akkor érzett nyomorúságát s talán az volt az első stáció mindazokhoz képest, amelyek a mai napon következtek. Ezer olyan személy ül itt, akiknek többsége fontos embere volt valaha ennek az országnak, s most egy nyikhaj előtt kényszerülnek hajlongani, akinek legalább a körmei lettek volna tisztábbak. Ott az a tudatlan nyikhaj, itt ez a gusztustalan, gatyás felügyelő s „ezek” csak szolgálai „azok”-nak, akik újhatalmasokként élvezik a régiék megalázását. Visszamenőleg is űzőbe veszik a történelmet, mert úgy látszik, ez nélkülözhetetlen bitorolt jelenük és jövőjük szilárdságába vetett hitükhöz.

Arra riadt, hogy elcsendesült a nézőtér. Olyan csönd lett, hogy hangosaknak tűntek iménti gondolatai és pillanatra megijedt: hátha hangosan beszélt. Körberöptette lopva a szemét, de semmi jelét nem látta, hogy valaki vele foglalkozna; minden tekintet a színpadra szegeződött.

Hús főnyi kísérettel ismét bevonult a főrendező. Más esetben amúgy is szánandónaik látta volna púpos volta miatt a külső szemlélő, ráadásul most nem is mindenható uralkodót alakított, hanem úgy viselkedett, mint aki először lép nagy nyilvánosság elé. Egy ideig némán téblábolt, majd elvette Bermuda tölcsérét és belebeszölt. Egész ügyefogyott magatartásával összhangban a mondanivalója is idétlen, töredezett volt.

– Kéremszépen, az történt, hogy ... – Köhécselt, nyögött és ide-oda ringatta felsőtestét. Olyan bizonytalanságot sejtetett, mintha nem tudná eldönteni: folytassa-e mondandóját? Alsó-felső ajkát összeszorítva mozgatta, mintegy tréninget véve a beszédhez. – Az történt, hogy ... – Megint elakadt, nagyot legyintett a levegőbe és rángatózni kezdett a válla, akárha vihogna. – Úgysem fogják elhinni, elvesztettük a forgatókönyvet... és nem tudjuk, mi következik ... – Megint hosszan vihogott, azután úgy lendítette karját a levegőbe, mintha beintene egy ezer tagú cigányzenekarnak, féktelen mulatókedvtől sarkallva. – Tudják, mit? Ebédeljünk!

Visszanyújtotta Bermudának a kürtöt, aki a maga profi módján beleordított: – Az ebédidő végét jelző csengetéskor mindenki foglalja el a helyét!

7.

A szünet bejelentése után olyan hévvel tülekedett kifelé a nézőtéri ezer, mint hajnalban – befelé.

Gyűrte, taposta,, már-már transzírozta egymást a sok vénység. Életkori sajátosságuktól eltérően most olyan fürgék voltak némelyek, amilyen ernyedtek és lassúak hétköznapjaikban.

A hat óra hosszáig tartó, folyamatos ülés gémberedetté, zsibbadttá tette az embereket s mindenki mozgásra vágyott. Mindenki menekülni akart a poshadt pacsuliszagoktól, a lábak, lehelletek, az izzadó testek és mindenfajta kipárolgások förtelmesen büzlő, iszaposán, mocsarasán ragacsossá lett közegéből.

A díszpáholy népe is indulni készült. Elsőként ia Madame sietett volna kifelé az ajtón, de útját állta az imént eltávozott házaspár. Roggyantan álltak az ajtóban. Arcukon egy nemrég átélt rettenet maradványai látszottak.

– Hát maguk? – ámult rájuk Raymond.

– Nem tudtunk elmenni – rebege az asszony, hátrafelé pillantva, mintha félne, hogy követi valamilyen veszedelem. Koros volta ellenére szép vonások nyoma terült szét az arcán. Az a hasonlat jutott Raymond eszébe, hogy olyan, mint egy megfakult oltári terítő. Ruházata sóikkal szolidabb volt a csiri-csaré Madame-énál, mégis elegánsabbnak hatott. Alakja törekeny, de arányos volt. Jóval fiatalabbnak látszott jellegtelen, töppedt férjénél.

– Megtiltották, hogy elmenjenek – mondta a magyarnóta énekes mindenkinek szolgáló, felvilágosító jelleggel, ugyanakkor némi kárörvendéssel. – Az a rohadt szerződés nem teszi lehetővé! – Hirtelen úgy felizgatta magát, hogy gutaütésesen lila lett a feje. – Ennyi a mi jogunk! ...

– Minden ajtó zárva – lihegte rekedten, asztmásán a férj.

A pogácsás ezúttal nem ironizált. Komoly volt és hangjából együttérzés áradt: – Most majd mindet kinyitják, mert ebédszünetet rendeltek el.

– Mi akkor is inkább itt maradunk – mondta az asszony és visszadugta nejlonzacskóját a széke alá. Mindketten le is ültek előző helyükre.

A brillantinós a Madame sarkában toporgott iaz ajtónál, de most meg azért nem tudtak a páholyból kilépni, mert a máshonnan is tóduló sokaság eltorlaszolta előlük a folyosót.

Mint olvadáskor a hegyekből induló vizek, úgy folyt egybe megannyi irányból a sok emberpatak, hogy azután folyammá duzzadva hömpölyögjön tova.

A mozgás lehetőségétől felvillanyozott operaházi lakosok úgy fecsegték-locsogtak,

akár a meginduló, valódi patakok. A némasággényszer után felszabadultan áradt a beszéd. Mindenki mondta saját élményét, véleményét, búját-baját, vagy éppen a kiszabadulás feletti örömét.

Több irányból és megannyi változatban jutott el Raymond füléhez, hogy milyen bűbajos, illetve: milyen bugyuta, meg milyen emberi, meg kelekótya a főrendező és miképpen lehet, hogy elvesztette a forgatókönyvet? ...

Valaki azt hangoztatta: kizárt dolog, hogy elveszett a forgatókönyv, csak viccelt az aranyos főrendező, de ha mégis elhányódott az a forgatókönyv, akkor is tudja, mi a dolga. „Nem kell ide forgatókönyv – jelentette ki egy mérges ember. – Ha egész délelőtt egyetlen beállítással vacakoltak, délután sem következhet egy beállításnál több! Azt az egyet pedig csak megcsinálják emlékezetből!”

Más érvelés: „Nincs is szükség új beállításra, hiszen még Wagnerrel sem végeztünk!”

„Wagner végzett a karnaggal!”

„Szóval Wagner úr volt az – hökkent meg Raymond – akinek a Zenéjével majdnem mindannyiunkat megöltek?”

Vitatöredékek hangoztak arról is, hogy miért nem alkalmasabb epizodistát választottak a karmesteri munkához? „Én jobban tudnám!” – bizonygatta valaki. „Én is” – gondolta Raymond. Mind határozottabban jelent meg emlékezetében a kép is, a hang is, amikor Hollári úr igenis megkérdezte: „Vállalna epizódszerepet is?”

Bizonyára annyira feldúlta Hollári úr egész lénye, otromba viselkedése, valószínűleg szidolozott drótból készült fülkarikája, rágógumitól hólyagzó szája, amit ráadásul mind az ő, vagyis Raymond szándékos megalázása, vagy megaláztatása jeléül fogott fel, hogy nem jutott el tudatáig a kérdés. Elhangzott pedig, ez most már egészen biztos! Akkor hangzott el, amikor igenis megnézte az a Hollári az ő aranybetűs névjegyét. A névjegy tehetett rá olyan hatást, ami a kérdés feltevésére ösztökélte, mégpedig nem is az aranybetűk, hanem a *Kálló Banduc Raymond* felirat alatt álló, titokzatos három betű, amely annyi volt: BÖB. Ez a *Bizottságokat Összehangoló Bizottság* rövidítése. Civil szervezet, ahol a nyugalmazott tábornok barátjával találkozik mostanában. A tábornok persze nem a BÖB-höz tartozik, hanem a BÖBEB-hez. Ez a *Bizottságokat Összehangoló Bizottságot Ellenőrző Bizottság*. Semmi közülük semmiféle állami felügyelethez vagy intézményhez, teljesen alulról indult kezdeményezés, amelyet az a székében terjedő, demokratikus elgondolás hozott létre, hogy a civil társadalomnak is szerveznie kell önmagát.

Recsegett a „stáb”-hoz tartozók tölcseírszövege, mely szerint erre találják az illemhelyeket, amarra az ideiglenesen felállított büféket, jobbra az orvosi segélyhelyet, balra a sminkasztalokat.

Ágakra bomlott az emberfolyam, akár a valódi folyam, amikor síkságra ér. Többfelé elkóborolt Raymond, végül abba az irányba nyomakodott, amerre az eligazítás szerint a büfé volt.

8.

Haladva egy lehetséges kávé felé, hagyta, hogy lökdössék és hagyta, hogy fejében is tetszésük szerint torlódjanak a gondolatok. Sokszor átélte már azt az állapotot, amikor teljesen elengedve magát „önkéntes” gondolatai támadtak. Olyan világossággal fogalmazódtak benne egyes észrevételek, mintha táblákra írottan olvasná őket, de mikorra elolvasta, el is tűntek, és elfelejtette az ihletett pillanatokban fogant

gondolatokat.

Valami azonban konok módon visszatért a villódzó feliratokból, s ez abban volt összefoglalható, hogy ő közepes alkat ugyan, ámde távolról sem közepes minden benne, amiként az emberek többségében sem. Egy önmaga gyártotta fogalom szerint semmire nem használható, mégis magasrendűnek mondható érzékenységet fedezett fel önmagában. Arra képesítette ez az érzékenység, hogy megsejtsen felszín alatti jelenségeket. Sejtéseken túl azonban soha nem jutott, ezért ez az illékony szuperértelme inkább terhes volt, mert csak zavart keltett benne, feldúlta egészséges életöszönét és háborgatta vele környezetét is, ha beszélt róla. Terhes volta miatt ezért menten szabadulni próbált zavaró hatásától és arra intette magát, hogy ne ugráljon éteri magaslatokba, hanem kutyagoljon csak a földön, vesse alá magát „józan” megfontolásainak, valamint a nagyobb erőknek.

Ahogy állt a hosszú sorban egy esetleges kávéra és némi harapnivalóra várva, ismét környékezni kezdtek „önkéntes” megérzései. Nagyon hosszú sor végén állt, de hamarosan mögötte is szaporodott a szomjazók, éhezők, hangoskodók hada. Minthogy a büfé elérése távoli jövőképek rémlett, megadóan alávetette magát Raymond a fejében ugrabugráló gondolatok játéka, ám hirtelen azt mondta benne a „józan” ész: „Hess!” – és a haszontalanságok el is tűntek s helyükbe egy határozott, evilági cselekvési terv lépett. Ennek eredményeként elővette szemüvegét, valamint a szerződését és tanulmányozni kezdte.

Az elmázolódott sokszorosítvány első mondata úgy hangzott: „Igazoljuk azon megállapodásunkat, amely szerint Ön elvállalta a gyártásunkban készülő *Meeting Venus* (Opera Európa) ideiglenes című 4-327 sz. filmben amatőr (néma) szereplőként történő közreműködést.”

A lap aljára ugorva saját nevét láthatta egy pontozott vonal fölött. Alig tudta kibetűzni, ugyanis nem ő írta oda. A vonal alatt az állt: „Amatőr (néma) szereplő”. Még lejjebb nyugdíjas igazolványa számát látta, de tudta, hogy ez sem igazi, mert hasraütés alapján került oda. Kalló Banduc Raymond nevét is, nyugdíjas számát is Hollári úr írta a szerződésre.

Az történt, hogy amikor megjelent a jelzett hajnalon a jelzett helyen, már ott hemzsegett egy tarkálló sokadalom. Az Operaház közelében levő mellékutca teljes szélességét eltömte a sokaság, amely egy Raymond által nem látható bejárat közelében csomósodott. Élni akarta természetes, kora reggeli életét az utca, de nem tudta, mert a felfoghatatlan célzattal tömörülő népség akadályozta a munkába indulást, a házaik előterének tisztogatását, a kukásautók menetrendszerű közlekedését. Mindezek okán sokan, sokfelől nemcsak ámuldoztak a rengeteg esküvői ruházatú rogyant seregen, de szidalmazták is őket. Akkor odakint még senki nem kommandírozta a véneket, de a lélektan szabályainak megfelelően gyorsain hatalmasodott a pánik, hogy kimarad, lemarad onnan, ahová mindenki törekszik, akár a mennyország kapuja előtt. Növekedett a vágy, hogy mihamarabb jótékony biztonságérzetet adó vezénylet alá jussanak, ahol azt csinálhatják majd, amire utasítják őket...

Hosszas – legalább egy óras – birkózás után bedolgozta magát Raymond az óvóhelyszerű pincébe, ahol felfedezte a fülkarikás Hollári urat. Első alkalommal megismert közönyös, fapofával haladt valahonnan valahová. Egy bördzsekis vágta előtte az emberbozótban az utat. „Helló!” – kiáltott rá Raymond, s a fiatalember észrevette. Odakormányozta a bördzsekist és mintha Raymond siránkozó nyilatkozata nélkül is tudná, hogy a feliratkozási helyet keresi az öregúr, megfogta csuklóját, magával vont egy kopott asztalhoz, ahol a túloldalon ülő kollegájától szerződést kért, a szemüveghiányra panaszkodó Raymond helyett aláírta a nevét, otthon felejtett nyugdíjas igazolványa igazi száma helyett lefirkantott egy fantomszámot, bejelölt egy

X-et a papír bal felső sarkába, azután Raymond kezébe nyomva a papírt, eltűnt valamerre, és Raymondot is félresodorták az asztaltól.

9.

Araszolgatva a büfé felé tartó sorban, tétován tanulmányozta Raymond a papírját. Hálás volt és hálát is rebegett annak idején a fiatalembernek, amiért boszorkányos gyorsasággal és határozottsággal végezte helyette az adminisztrációt, ugyanakkor most, újra végiggondolva mindent, kárhoytatta is ezt a gyors ügyintézését és döntési készséget. Igazándiból felületes és felelőtlen volt Hollári úr. Ha beváltja fenyegetését a brillantinos és nemfizetés esetén bepereli a filmeseket, jó eséllyel járhat el hozzá, Raymondhoz képest, mert neki hamis az aláírása és a nyugdíjas száma is. Neki tehát nem lehet keresnivalója a törvény előtt. Ő is okkal mehetne, hiszen az ő szerződésén sincsen filmes pecsét és aláírás, viszont az ő papírja úgy, ahogy van: hamisítvány. Nem tolhat minden felelősséget Hollári úrra, mert az ő jóvähagyásával, sőt: kérésére és hálálkodása kíséretében töltötte ki az űrlapot, noha ezzel bajt is csinált Raymondnak. Miképpen vélekedjen hát az egész helyzetről?

Külön fejtörést, meg némi riadalmat okozott, hogy ott látta papírján az X-et. Ez micsoda? Ezzel jelölte talán Hollári úr, hogy ő epizódszerepre alkalmas? így kellett lennie, mert emlékezete szerint a szerződésére pillantva mondta hajnalban egy ügyintéző, hogy neki „ahhoz” a sminkeshez kell mennie, ahol aztán lenyírták a haját. Ezzel megint ellentmondásosan cselekedett a fiatalember, mert ha az X epizódszerepet jelez, mely a Madame szerint nagyobb „zsozsóval” jár – a Madame zsargonja szerint –, akkor megintcsak hálával kell adóznia Hollári úrnak azért a remek memóriáért, amellyel rendelkezve ott, a tumultusban is emlékezett a filmgyárban tett ígéretére – ugyanakkor felnégyelést érdemelne, amiért közbenjárt, hogy megfosszák hófehér hajkoronájától.

Bátorságot véve megszólított egy mögötte toporgó, jámbornak tetsző öreget, hogy mutatná meg szerződését, mivel gyanúja szerint az övével valami nincs rendben. Készséggel tett eleget a megszólított, és úgy vizsgálta a két koszos papírt Raymond, mintha töprengésre készítő észrevétele lenne, holott első pillanatban felfedezte, amire kíváncsi volt: a kölcsönkért szerződésen sem volt filmes pecsét és aláírás. Ámde nem volt rajta X-jel sem!

Visszaadta Raymond a kölcsönkért okmányt, és azt mondta: – Ki tudja, mi vár még ránk?

A szavak mellé olyan mosolyt mellékelt, amivel együttérzését kívánta kifejezni, azt hogy sorstársak találkoztak. Nem várt hát feleletet Raymond a kérdésére, s nem is kapott, ellenben csodálkozó képet vágott a kölcsönző kisöreg és visszakérdezett: – Mire gondol?

Raymond helyett egy sovány testalkatú és a kirittentett környezethez képest kopottas öltönyű férfi válaszolt.

– Nyilván arra gondol, amire valamennyien, akik itt vagyunk. Arra a zsákutcára gondol, amibe itt kerültünk. Amikor egy újságosnál vásárolható labirintus-rejtvény megfejtésébe kezdünk, eleve tudjuk, hogy van helyes megoldás. Tudunk-e ilyesmiről ennek a labirintusnak az esetében, amelyben itt bolyongunk? Akárcsak játszogathatunk-e a tudattal, hogy ebben a labirintusban eljutunk valamilyen célhoz? Úgy indultunk neki, mint a mesebeli bojtár, vagy királyfi, aki azzal a boldog reménnyel indul útnak, úgy lépeget mezítelen lábaival a porban, hogy megtalálja a boldogság országát, s ehelyett mennél továbbra jut, annál távolabbra kerül tőle az elérendő cél is.

Mikor pedig ezt belátta, leroskadhat, vagy folytathatja útját, de annak tudatában, hogy semmivel egyenlő az ígéret országának meghódítása, de akárcsak elérése is. Rászedettek, megtiportak vagyunk. És nincsen sejtelmünk sem, hogy mivégre vagyunk itt, mit szándékoznak tenni velünk?

Nem kiabált, de érces volt a hangja és erőteljesen hatott. Elcsendesültek a beszélők a környéken és kíváncsian, meg kritikusán tekintettek a sovány, kopott férfiúra, aki tisztán, érthetően beszélt ugyan, de néhány elkapott pillantásból arra következtetett Raymond, hogy sokan hozzá hasonlóan vélekednek: ez az ember gyakorlott prédikátor is lehet, de bolond is, aki csak magának szokott beszélni.

Udvariasan biccentett a prédikátorra, mintegy megköszönve, hogy helyette szólt, mindamellettt illendőnek érezte, hogy saját nevében is feleljen.

– Arra gondoltam – adta meg a maga „józan” válaszát –, hogy elveszett a forgatókönyv, és most nem tudják a filmesek, mi a további tennivalójuk. Ez indokolja a kérdést, hogy mi lehet még velünk?

– Nevetséges – biggyesztette le ajkát egy habos-babos nagyestélyiben hervadozó öregasszony. – Hat órája kínoznak bennünket egy Wagner-tétel utolsó taktusaival, holott legfeljebb egy hasznos perc lesz belőle a filmben. Folytatjuk majd, ahol délelőtt abbahagytuk. Nem vesztetett el a forgatókönyv, mert a mai naphoz nem is kellett.

– Nagyon is lehetséges, hogy elveszett! – hangzott máshonnan. – Abban a kuplerájban, ami itt uralkodik, bármi megtörténhet! Ez egy valóságos kupleráj!

– Talán káoszt kívánt mondani – jegyezte meg az érces hangú helytelenítően. – Nos, uram, ha erre gondolt, megmondhatom, hogy a mi valóságunk valóban kaotikus jellegű. Századunk emberének sorsa, hogy nem ismerheti meg a valóságot, ha nem bocsátja előbb a káosz uralma alá. Csakis így nyerhet mindent megvilágosító képet róla.

– Magának erről külön szemináriumon beszéltek? – kakaskodott távolabbról egy kötekedő hang.

– Senki nem adott külön tájékoztatást – fordult a kötekedő irányába a prédikátor. – Engem a valóságot vizsgálni képes képességem vezetett erre az eredményre.

– Gratulálok hozzá – röppent vissza a gúny az iménti irányból. Ez a megjegyzés már nem volt kötekedő, inkább egy belenyugvó legyintésként hatott. Újra erősödött a korábbi csevej, a zsidongás, annak jeleként, hogy megcsappant az érdeklődés az első pillanatban csodabogárnak tetsző lény iránt.

Raymondban ellenben kíváncsiság ébredt. Az volt a benyomása, hogy ez az ember akár bolond is lehet, de okosakat mond. Legalábbis olyasmiről beszél, amiről ő maga is szívesen szónokolna, ha ilyen természetességgel tudná tenni, mint ez a megtört arcú figura. Nem alkalmi fáradtság tükröződött az arcon, hanem egy egész életé. Sőt, az a borzongató érzése támadt Raymondnak, hogy a Teremtés óta létezett minden emberi fáradtság rá vésődött erre az arcra. Ezernyi hajszálvékony ráncsal telerajzolt arcán egyszerre tükröződött a fáradtsággal valami sejtelmes fájdalom, értelem és gyermeki ártatlanság. Szinte megijedt Raymond a váratlan ötlettől, amely szerint olyan kortalan, olyan krisztusi ez az arc, mintha nem harminckét éves korában, hanem hetvenévesen feszítették volna keresztre a Megváltót.

10.

Jóval az Ember mögött állt Raymond s a közöttük levő, tucatnyi, összeprézelődött népség nagy ámulatára kilépett helyéről és maga elé engedve sok türelmetlen toporgót,

a krisztusi arcú soványsághoz ment.

Közelebbről méginkább kopottas volt, vagy inkább elhanyagolt jelleggel bírt a prédikátor. Két éle, vagy inkább egy éle sem volt a nadrágjának, pecsétes volt a zakója, inge gallérja pedig foszladozott, ahol rosszul borotvált álla dörzsölte. Füle mögött odaszáradt borotvahab látszott. Legnagyobb hatást azonban az tette Raymondra, hogy semmi pakonpartot nem hagyott az illető. Egészen halántéka felső magasságáig lekaparta szőrzetét, sőt a hajába is belevágott. Ráadásul a szimmetriára sem adott; egyik oldalon magasabban a hajába nyírt, mint a másikon.

A közelkép méginkább erősítette Raymoadhan a bizonyosságot, hogy a többek által talán félnótásnak vélt illető személyében rendkívüli emberrel hozta össze a sorsa. Hosszas megfigyelés eredményeként hitte, hogy a pakonpart ilyen feltűnően slendrián volta nagy gondolkodókra utal. Protokolltevékenysége során megannyiszor került ilyen egyéniségek testközelébe s azok mind államférfiak, tudósok vagy más okból híres emberek voltak. Ő, aki szakmájából következően sokat kellett, hogy adjon a külsőségekre, hamar észrevette azokat, akik annyira nem vetnek ügyet hitvány külsőségekre, hogy borbélyhoz sem járnak. Ilyenek persze sokan vannak az emberek csoportjában, de ha ez magasabb körökben tűnik fel, annak az a magyarázata, hogy az illető többet foglalkozik belső énjével, mint külső megjelenésével.

– Uram – toppant a Krisztus-arcúhoz –, nagyon érdekes számomra, amit az imént érintett. Elnézve ezt az Operában uralkodó zűrzavart, magam is hasonló érzésekkel és gondolatokkal vívodom. Nem értem azonban azt a megállapítását, hogy előbb a káoszt kell szabadjára engednünk, ha tisztánlátásra törekszünk. Nincs ebben ellentmondás?

Raymondra röptette kék-tiszta tekintetét a pakonpart nélküli gondolkodó és úgy felelt, mintha ezer éve kezdett beszélgetést folytatna. Nem volt kioktató, mégis ellenállhatatlan energia áradt belőle. Halkabban beszélt, mint az imént, mert ezúttal tudatosan csak Raymondhoz intézte szavait, mégis úgy tetszett: ezer főnyi hallgatóságnak tolmácsolja mondandóját.

– Nos, kérem, bizonyára ismeri a nagy költő figyelmeztetését, hogy aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni. Más szavakkal: a mai ember számára nem adatott meg egy közös, végső cél. Megjegyzem közbevetőleg, hogy az ember fogalma alatt nem erre az operaházi gyülekezetre utalok, hanem az egyetemes emberre, amely természetesen köznapi értelemben vett mai ember, de nem egyes, hanem az egész. Szóval ennek az egyetemes, mai embernek nem adatott meg egy közös, végső cél, mert nem áll egységes műveltség talaján, mint például a görögök, de hivatkozhatnék más kultúrkörökre is. Az egyszerűség kedvéért maradjunk azonban a görögöknél. Abban a korban az eszmék, szellemi áramlatok mindenkori küzdelme azt jelentette, hogy az egymással küzdő kortársak azonos világnézet talaján álltak. Bármilyen szellemi áramlat hívének vallotta magát valaki, a mindenki máséval közös világnézet talaján állott. Lehettek és voltak is, akik a sztoikus, vagy epikureus, a cinikus vagy szkeptikus bölcséleti iskolára esküdtek. Történhetett és történt is, hogy valakik a görög mitológia felsőbb és alsóbb rendű isteni lényeiben hittek. Mások számára csak Zeusz vagy csak Déméter jelentette az istenit. Megeshetett, hogy némelyek tagadták a mitológia isteneit és pusztán az eleuziszi vagy orfikus extatikus megtisztulásban hittek. Volt, aki az Ismeretlen Istenben hitt, az Agnosztosz Theozsban, vagy volt, aki mindenféle természetfelettit elvetett. Ezek mind-mind elkülönültek egymástól ezekben a részletekben, a lényegét illetve azonban valamennyien az egységesítő görög kultúra mezején küzdöttek.

– Értem – bólintott Raymond, noha nem értette, de zavarta, hogy halk társalgásuk ellenére több irányból figyelnek rájuk, s némelyek pikírt megjegyzéseiket is megeresztenek. Aggódott, hogy felingerlik oktatóját és fölös perpatvarba torkollik

lebilincselő társalgásuk. Sajnálta volna, mert roppant módon élvezte, ahogyan ez az ember könnyed eleganciával magához emelte abba a szférába, amelybe legköznapibb cselekedetei közben, például egy büfé előtti sorbanállás közben képes föllendülni, mert otthonos ezekben a magaslati járatokban. Repült vele Raymond, és miként a Mester nem törődött pakonpartjával, úgy tette túl magát azon az észrevételen, hogy a büféhez vonulása előtti, másik állomáshelyén levizelte enyhén a nadrágja szárát.

– Még nem adtam választ lényegi kérdésére – folytatta a szellemi világítótorony nem a hozzá föl sem érő, környezeti megjegyzések miatt bosszankodva, hanem azért, mert Raymond félbeszakította. – A lényegi válasz lényege pedig az, hogy a mai embernek nem áll rendelkezésére egységes és egyetemes világkép, következésként csak a kételkedésben lehetünk bizonyosak. És ez a kételkedés nem szókratészi, amely kételkedés végeredményben úttörés volt ismeretlen tájakon keresztül ugyan, de biztosnak hitt végcél felé. A ma embere számára maga a végcél vált kétségessé. Az merült fel, hogy érdemes-e egyáltalán megkísérelni az elérhetetlen elérését? Érdemes-e megkísérelnünk bármiféle áttörést a biológia és az atomfizika, a művészet esztétikája vagy a társadalomfilozófia ösrengetegén át? S a válaszom az, hogy igenis érdemes, amint erre az előbb utaltam. Amikor még biztos és egyértelmű fények látszottak az emberiség előtt, nagyobb hittel haladhattunk előre, ámde csak abba az irányba, amerre a fény világított. Olyan volt ez, mint – mai példával élve –, amikor az autó fényszórója által megvilágított sávban száguld az autó, de a vezetőülésből nem látszik a bevilágítatlan és végtelen táj. Nekünk úgy kell keresőútra indulnunk, hogy nincs fényszórónk, de tudatában vagyunk a nem látható ismeretlen létezésének is, amelyről gyanítjuk, hogy kaotikus meg félelmetes, de ha megszabadulunk félelmünktől, akkor végül is, nekem legalább úgy tűnik, a magunk rendkívül fáradtságos érzékelő és tapogató munkája után sokkal kiterjedtebb, szélesebb összefüggésekig jutunk, mint az a régi ember, aki csak a fényt követve haladt, és nem gondolt rá, hogy az őt körülvevő sötétséggel is törődnie kellene.

11.

Fáradtságát feledve, mind lelkesebben hallgatta Raymond a fejtegetést és megnyugvással érzékelte, hogy megszűntek a kellemetlenkedő közbeszólások. Vagy másokban is tiszteletet keltett a filozófus, vagy egyszerűen elfáradtak a kötözködők.

Mindez a körülmény arra ösztökélte Raymondot, hogy szabad utat engedjen tudás-szomjának és további kérdésekkel ostromolja a Nagy Válaszoló, aki lankadatlan szellemi frissességgel és könnyedséggel felelgetett Raymond kérdéseire. Olyannyira nyitottá és szabaddá lett Raymond, hogy éppen az operaházi ezer vénember elpusztításával összefüggő képzeteit készült szóba hozni, amikor mosdatlan szavakba öltöztetett ricsajozás szakította szét szellemi arisztokratákra szabott palástjuk szövetét. A minden irányban óriási kiterjedésű büfésnőt szapulták, az pedig nem kevesebb kocsmai szókészlettel védekezett, azt bizonygatva, hogy rosszul adták fel a filmesek a rendelést, neki lenne legjobb, ha még árulhatna, de nem úgy tájékoztatták, hogy ezer ember ételéről-italáról kell gondoskodnia.

– Értsék meg, hogy minden elfogyott! – csapkodta vastag combjait.

Ekkorra már – anélkül, hogy észrevették volna –, Raymond és a piaikonpart nélküli gondolkodó álltak a pulthoz legközelebb. Talán mert nem kiabáltak, talán mert rokonszenves lett valamiért számára Raymond, áthajolt a hajnali, jelentkezőasztalokhoz hasonlatosan kopott, ráadásul ételektől-italoktól mázgas, ragacsos alkalmi pulton a büfésnő és azt súgta Raymond fülébe: – Magának még jutna egy fél kávé, bácsikám.

Akarja?

– Természetesen – bólintott hirtelen ocsúdva Raymond. Nagyon vágyott a kávéra, mindamellettt partnerére mutatott. – Inkább a ... doktor úrnak ...

– Nem, nem! – tiltakozott a „doktor”. – Nem szeretem.

Magához ragadta Raymond a papírpohár fenekén lötyögő barna italt és a „doktor”-ral együtt kitortek a még mindig nagy és hangos embergyűrűből.

– Felkészültem a végzet kiszámíthatatlan fordulataira! – emelt kabátja belsejéből diadalmas arccal a magasba egy lapos üveget a filozófus-doktor. – Földi bajok ellen ez a kuratív módszerem – csókolta szájon a lapos üveget, majd szélesen mosolygott. A haladott korú Krisztus-utánzat most mutatott magából valami evilágít Raymondnak, összeismerkedésük óta. Méginkább esendő emberi gesztus volt, hogy sebtében körbe is pillantott, mintha tartana tőle, hogy meglátta üvegét valaki.

Raymond is körbeforgott, mert amint magyarázta: cigarettával esne jól a kávé, de a feliratok szerint itt tilos a dohányzás. Közben látóterébe került az emeleti páholyban már korábban felfedezett hajdani gyerektársa, aki a girbe-gurba aggastyánoktól eltérően délcegen feszített tábornoki egyenruhájában. Kópés vigyorral Raymondhoz sietett és olyan hévvel ölelte át, hogy minden kávé rálöttyent Raymond nadrágjára, éppen oda, ahol kínos folt keletkezett rajta a mosdóban. Sajnálta Raymond a kávé, meg szerencsésnek is találta balesetét és gyorsan bemutatta új ismerősének a tábornokot. Vagy felfogta a doktor, hogy terhes a jelenléte ilyen örömmel összeboruló barátok találkozásánál és tapintatos akart lenni, vagy amúgyis távozni készült, mindenesetre elköszönt.

Raymond még utánaszólt: – Kedves... tanár úr. Őszinte örömökre tenné, ha csatlakozna hozzánk a díszpáholyban.

Figyelembe véve a sárgatrikós által teremtett drillt, meg általában a statiszták számára kialakult, alárendelt helyzetet, ez a meghívás nevetséges volt, mégis elégedetten hallgatta Raymond saját szavait, amelyek úgy hangzottak, miként régi-régi korokban hangozhattak volna, amikor a valóságos díszpáholy valódi – nyilván főúri – lakója valódi vendéget invitált. Ezt a stílust most méltónak érezte Raymond ahhoz a szellemi frigyhez, ami a professzor és közötté nemrégén kialakult.

– Mi történt veled, Tata?! – kérdezte a tábornok, le nem véve vigyorgó szeméit Raymond tar koponyájáról, majd oda is nyúlt és kéjjel tapintotta meg a szabálytalan formájú, fénylő biliárdgolyót. – Nézlek, nézlek és alig ismerek rád!

– Tudod mit, öreg – nyomta meg Raymond a tábornok egyik zubbonygombját –, meghívvlak téged is a díszpáholyba. Ott majd mindent elmondok.

Szabadulni akart a tábornoktól, mert nem szerette, de ezt soha nem volt bátorsága megmondani. Ezúttal is gyávasága csapdájába esett, mert a tábornoktól való elszabadulás helyett magára szabadította a meghívással és a páholyban majd kénytelen lesz vele társalogni. Most azonban jól jött az ideiglenes elszakadás lehetősége is, amit az biztosított volna, hogy a tábornok nem dohányzott, azt sem szerette, ha a közelében dohányoznak és azt készült bejelenteni Raymond, hogy kimegy az előtérbe – néhány slukkot szippantani. Ám ekkor felhangzott az ebédszünet végét jelző csöngetés. Rögtön utána túlerősített, visszhangzó mikrofonhang közölte:

„Négy percen belül mindenki foglalja el a helyét. Mindenki oda menjen, ahol korábban ült!”

– Ne törődj velük! – legyintett fölényesen Raymond. – Gyere csak nyugodtan a díszpáholyba. Majd én elintézem őket!

Kissé meg is érintette a tábornok vállát, mintha bátorítást akarna átsugározni,

ahogyan felülről lefelé beszélő emberek szokták. Ebben a mozdulatban azonban az útnak indítás finom jelzése is benne volt, ahogyan egykori főnökei búcsúztak tőle, amikor barátságos erőszakkal kinyomták az ajtón.

– Hová mész? Most mondták, hogy sorakozó ... – szólt a tábornok az ellépő Raymond után.

– Menj csak – intett Raymond. – Majd várnak rám. Szívni akarok egy cigarettát.

Hátat fordított a tábornoknak és valóban az előtér irányába lépett. Úgy érezte, még mindig bámulja a hátát a tábornok. Ez a tudat méginkább határozottá tette lépteit. Úgy lépkedett, mint győztes hadvezér a csatatéren. Nagy elégtétel volt számára, hogy utolsó pillanatban, amikor még egymás arcába néztek, olyan kifejezés ült a tábornok szemében, mint azokéban, akik nem értenek valamit. Ez összemixelődött kópés vigyorával, amely vigyor azonban ekkorra megfagyott a szája sarkában. Mindehhez olyasmi is járult, ami azt fejezte ki: Ez már igen! Nézzenek oda, hová jutottunk!?

Raymond feltevése szerint gyerekkoruk óta először nézett így rá és először érzett így a tábornok, ha ugyan igaz volt Raymond reménye. Mindig a tábornok volt felül. Mindig ő a bátor és Raymond a gyáva. Így szokta meg és ehhez képest most van ámulni valója. Most nem várta meg Raymond, hogy a tábornok döntsön közös tette-vettük ügyében, mint minden korábbi esetben, amikor akár arról tanakodtak, melyik presszóba üljenek be, akár az volt a vitatéma, hogy szakítson-e Raymond egy lánnyal, vagy ne, akár azon tépelődött Raymond, hogy megmondja-e főnökének a magáét, vagy inkább ne – mindig a tábornoké volt az eligazító vélemény. Akkor is utasításszerűen mondta a magáét, ha nem kérte Raymond a véleményét, de azért mindig aszerint járt el. Most ennek a korszaknak vége!

12.

Az előtérbe érve rágyújtott Raymond és mélyet szippantott. A nikotin adta élvezetet ezerszeresre fokozta az élmény, hogy úgy viselkedett, mint életében talán soha. Mindig a nála erősebbek árnyékába húzódva élt és az így szerzett biztonságérzet még boldoggá is tette olykor – de most nincs szükség nála erősebbre, mert ő a legerősebb.

Ez a saját erejébe vetett hit mámorító volt. Mennyivel nagyszerűbb ez, mint mások védelmét-oltalmát „élvezni”.

Kicsi ügy volt, hogy páholyába rendelte a tábornokot, hogy a szünet végének bejelentése után ő még peckesen a kijárat felé indult füstölni – de cseppben is megmutatkozhat a tenger! Ez a két parányi gesztus – lám! – kifordította sarkaiból a tábornokot. Át kellett élnie a pillanatot, amikor megértette, hogy valamit egész életében félreértett. S ugyanez történt Raymonddal is: megértette, hogy eddig nem ismerte önmagát. Képes ő engedelmeskedő helyett parancsoló is lenni – és ez micsoda különbség! Ennek az új önismeretnek a birtokában azután majd kifordítja sarkaiból a világot is...

Előre nyúlt mögüle egy kéz és kivette szájából a cigarettát.

– Miféle viselkedés ez, kérem?! – fordult meg Raymond, és egy simára fésült hajú nőt látott. – Tudtommal itt szabad a dohányzás! – húzta ki magát méltatlankodva.

– Szünetben – szólalt meg a nő fahangon. – Hallhatta, hogy vége a szünetnek. Vagy süket?

Felemelte a szó végét, mégis úgy tűnt Raymondnak, hogy sértő megjegyzése nem áll összhangban az arcán tükröződő – semmivel. Ilyen közömbös arcberendezéssel akár egy vonat indulásáról adhatott volna tájékoztatást. Ez a furcsaság azonban jelentéktelen

volt ahhoz, hogy tartós figyelmet szánjon rá Raymond. Sőt, értelmetlennek látta, hogy vitázzon a filmes szolgálal, és dühödten indult egy kétszárnyú ki járatú ajtó felé. Megmarkolta a kilincset, de az nem mozdult.

– Zárva – közölte az ajtónálló. Bosszús lendület vitte a másik ajtóhoz, de a férfi utánaszólt: – Mind zárva.

– Mi az? Börtönösdit játszunk? – dörmögte elbizonytalanodva Raymond és a színpad börtönfala jutott eszébe, amelyek az öreg karnagy futtatásának óráiban foglalkoztatták, amikor a pogácsás szerint „hagymázás” képzelődések ragadták a fantázia világába.

Váratlanul azonban újra megrohanták az odabent érzett apokaliptikus jövőképek és amint számot adott magának az idegeiben cikázó rémképekről, most hitelesebbeknek tündek, mint valaha.

Eddig csak részletek értek a szeméhez s a teljes kép csak most kezdett összeállni. Az előtérben tartózkodó nő és férfi, meg távolabb még néhány hasonló: mind lila egyenruhában voltak és vagy a beléjük szótt arany, meg ezüstszalaktól, vagy valami mástól, foszforeszkáltak. Az igazi rémületet azonban az ébresztette Raymondban, hogy nemcsak ruházatuk, de arcuk is egyforma volt. Mintha ikrek lettek volna. És mintha nemcsak egytetéjük, de örökösen egyforma kedélyállapotúak lennének ... Valamennyiüknek merev, kifejezéstelen az arca.

– Nem óhajt engedelmeskedni? – kérdezte a nő, aki szintén egyenruhában volt. Az ő egyenruhája is foszforeszkált, olyan maszkszerű volt az arca, mint a többié, de – ó! borzalom! – a hangja is azonos volt az imént megszólaló ajtónálló férfiével. Avagy az nem férfi? Avagy sem nem férfi, sem nem nő egyik sem, hanem valami más?! – Nem óhajt engedelmeskedni? – ismételte a nő vagy micsoda ...

– De igen – rebegette Raymond és elhátrált, azután megfordulva nyargalt a nézőtér gyomrában eltűnök után.

Úgy zuhant székébe, mint aki ezerkilométeres futásnak ért a végére. Lehunyta a szemét, két kezébe temette arcát és hosszú ideig csak saját szíve kalapálását hallgatta. „Úristen! – reszketett egész belseje. – Megőrültem? Vagy minden más az örültség körülöttem? Mit csináljak? Mit csináljak?”

Amint felnézett, azonnal megpillantotta a szalagon futó karnagyot. Ráismert mozgásáról. Egyszerre volt csaknem kibírhatatlan, hogy visszatért ez a múlt, ugyanakkor megnyugtató is, mert a hitelesnek hitt világba rántotta vissza abból a kinti... kísértetvilágból.

Végsőkig feszült idegeit lazította, zsongította, hogy nyüzsgött-zsongott a nézőtér, és szinte otthonos volt látni a színpadon tornyosuló kanári-elefántot is, aki a színpadra belépő főrendező intézésére elüvöltötte jól ismert szövegét: – Szájlensz pliz! Felvétel! Redi!

Meggyulladtak a jupiterlámpák, munkahelyükre ugrottak az operatőrök és felcsendült a Wagner-zene. Himbálták magukat a nők a karnagy orra előtt, aki megint rossz ritmusban kalimpált és levegőbe markolása rosszabbul sikerült, mint bármikor azelőtt. Ámde – csodák-csodája! – a púpos főrendező, aki korábban jött be, mint szokott, most széttárta karját és a mozdulataiból sugárzó átszellemültséggel sietett a karmesteri pulpitus felé, mint aki keblére akarja ölelni a karnagyot. Két bőrdzsekis a ketrechez lépett, kiemelte a Beethoven-utánzatot és mint rendelésre szállított csomagot, a púpos elé tette, az meg önfeledten ölelte.

– Ennyi! – rikkantotta Bermuda rituális szavát, aminek most nem volt következménye, mert égve maradtak a nagy erejű lámpák, lehalkítva bár, de tovább szárnyalt a muzsika, nem indult új útjára a sehová vivő gumiszalag és nem hagyta el a

színpadot a főrendező, hanem inkább mások is bejöttek a függönyök és börtönfalak mögül s amikor a feje fölé emelte kezeit a púpos és tapsolni kezdett, akkor a színpadon levők is tapsoltak. Azután úgy intett a púpos terrorista vezér a nézőtér felé, mintha mindenkit felállásra kérne. Megint feje fölé emelt kezekkel tapsolt. Széttárta a magasban mindkét karját, mint egy táltos, aki áldást oszt, vagy kér, azután hirtelen leguggolt, szuggerálva nézte a közönséget és a nézőtér felé tárt, ölelő karokkal emelkedett fel, megintcsak arra buzdítva mindenkit, hogy hozzá hasonlóan emelkedjen.

Elvette Bermuda trombitáját és beleszólt: – Megrendültén hódolok a világ legnagyobb karnagya előtt. A felvétel tökéletesen sikerült! Tapsot a mesternek!

Eldobta a trombitát és elhátrált a karnagytól, úgy görnyedve, mint előtte szoktak volt, fél karjával úgy mutatott az értetlen képpel vigyorgó frakkos kis emberre, mint aki lélegzetelállító produkciót hajtott végre a cirkusz porondján.

Erősödni kezdett lassanként a közönség soraiból a taps, és többen fel is álltak. A púpos főrendező, aki ebédszünet előtt olyan bárgyún viselkedett, most megállás nélkül végezte varázslatos mutatványait. Állához nyomta összekulcsolt kezeit, lehullott a térdére és úgy csúszva közelített a karnaghoz, majd odaérve felpattant hirtelen és egy bűvész mozdulatával elkapta ál-Beethoven parókáját és lerántotta. Akár egy bábút, a közönség felé fordította a kis embert, akinek most vált először láthatóvá az arca, hiszen eddig mindig háttal állt. Felmorajlott a közönség, mert vértől félig átitatott géz volt az öreg homlokára tekerve. Tarkójához nyúlt a főrendező és arra készítette a karnagyot, hogy vele együtt hajoljon meg, majd ő gyorsan visszaemelkedett és megint a feje fölött verte a tenyerét. Mögötte a „stáb” tagjai eszeveszetten utánozták. Most már a nézőtér is tapsolt. Most fogta fel a statiszta ezer, hogy végre vége az öreg futtatásának, vége az elgémberítő, derékfájdító egyhelyben ülésnek, az idegeket gyilkoló semmittevésnek, a kényszerű kényszeredettségnek – vége valaminek, ami már alig volt elviselhető – és valami más kezdődik.

13.

Már viharzott a taps, de a főrendező még nem elégette meg. Ismét hevesen magához ölelte a véres fejű frontharcost és tovább körzött a karjával a közönség felé, hogy „Gyerünk, Gyerünk! Még! Még azzal a tapssal!” El is érte, amit akart, mert orkánszerűvé viharosodott a taps. Megint tarkón ragadta a karnagyot és készítette, hogy hajoljon meg, s vele hajolt ő is. Ezután ismét ellépett mellőle, keresztbe tette mellén a karjait, mintha Mohamed előtt állna és úgy hajolt meg. Őrjöngve tombolt a nézőtéri ezer. A mágikus képességű főrendező jóvoltából olyan ünneplésben részesült az idétlenül és most már mindinkább felszabadult bohóckarnagy, amilyen ünneplésben még soha nem részesült igazi dirigens az igazi Operaházban.

Amennyi erőfeszítésébe került mindez a főrendezőnek, annyit kellett manővereznie, amíg lecsillapította a maga keltette vihar hullámait.

Ünnepelt a díszpáholy is. A Madame egyfolytában extatikusan visított, a magyarnóta énekes azt kiabálta, hogy „Éljen Wagner!”, a pogácsás pedig azt, hogy „Hajrá Fradi!”.

Türelmesen magasba tartott kézzel integetve várta a főrendező, hogy csillapuljon a téboly. Amikor már pissenés nélküli csönd lett, szájához emelt egy kéznél levő hangosítót, de mielőtt beleszólt volna, magányos, hangos, egészséges csuklás hallatszott a második emeletről s ettől ismét felrobbant a nézőtér. Harsogott a hahota, és a púpos jó érzéssel törve célja felé, együtt derült a most már kristálytisztán jókedvéből derülőkkal.

Megint megvárta az utolsó vakkantás végét és akkor beleszólt a tölcsérébe.

– Szívemből jövő köszönet mindenkinek. Ilyen hálás, zeneértő közönséggel még nem találkoztam. Köszönet, ezernyi köszönet!

Újradörrenő taps lett a jutalma azok részéről, akiket megjutalmazott szavaival. Udvariasan maga elé tessékelte a nap hőjét és gyöngéd erőszakkal kitaszigatta a színpadról. Kifelé haladtában is szüntelenül búcsút integetett.

Most aludtak el a lámpák, most némult el a halk zene, és valamennyi színpadra tódult ember kivonult.

Csillapodott lassan a nézőtér is; kimerült a sok vénség. Jóból is megárt a sok.

Elmúlt a nagy mámor a díszpáholyban is. Néhány pillanatig olyan érzése volt Raymondnak, mintha ismeretlen veszélyt szimatolva némult volna el a nyáj, mert pástör nélkül maradt és nem tudja: mitévő legyen? „Lehet, hogy mégis hiányzik a forgatókönyv?” – tűnődött.

Meglepődve üdvözölte a páholyban megjelent professzort és a tábornokot is, mintha nem ő hívta volna őket ide. A második sorban ültek, a Madame két oldalán.

– Elnézést – szólta Raymond az ünnepléstől elpilledt és az ordítástól kitikkadt magyarnóta énekesre –, nem tenné meg, hogy a háta mögött ülő úrral helyet cserélne?

A másik oldalán ülő pogácsástól is kérte, hogy engedje helyére a mögötte ülő tábornokot.

– Igenis, felügyelő úr – pattant fel eltúlzott buzgalommal a pogácsás. – Szabadjon azonban megjegyznem, hogy szerintem hangos lesz a csendestárs – intett nyaknélküli fejével Bermuda szokott helye felé –, ha átrendezzük páholyunkat. – Mindamellet hátraült, a magyarnóta énekeshez hasonlóan, de fészkelődés közben a tábornokra pillantva még megjegyezte: – Ó, persze! Első a reglama, ha jelen a regiment.

A most is jólneveltséget mutató professzor a tábornokra nézett.

– Mi már ismerjük egymást – mondta, majd bemutatkozott a pogácsásnak, azután a magyarnóta énekesnek, aki bal kezét nyújtotta, mert jobb kezében a Madame tükre volt. A hölgy kérte meg, hogy tartsa zsebtükrét, amíg megigazítja az iménti mulatozás közben szétzilálódott, rózsaszínű frizuráját. Ő csak egy rúzsos mosolyt eresztett meg mind a professzor, mind a tábornok felé.

A csöndes házaspár nevében az asszony bólintott, de mosolytalanul. A férje homlokára tett, megnedvesített zsebkendőt igazgatta.

– Erezzék otthon magukat nálunk – mutatott egy vendéglátó modorában a páholy belterületére a pogácsás. – Mi egy nagy család vagyunk, és amint most láthatjuk: bővül a kör.

Raymond a férjét ápoló asszonyhoz lépett.

– Valami baj van?

– Rosszul van az uram – válaszolt az asszony.

– Orvost kellene hívni – tekintett a professzorra tétován Raymond, azt remélve, hátha a „doktor” úr egyben orvos is.

– Már adtam neki gyógyszert – mondta az asszony elhárítón.

Megértette Raymond, hogy fölös lenne további tolakodása, ezért elfordult a nőtől és leginkább önmagának mondta: – Szerintem óriási család áldozatai vagyunk.

A cifra Madame hajtúkkal tele szájjal kérdezte: – Miféle csalásról beszél?

– Arról, ami itt folyik! – emelte feljebb hangját Raymond. – Velünk. Főképpen ellenünk.

– Mondtam én, hogy a szerződések ... – avatkozott közbe a brillantinos, de Raymond túlharsogta:

– Huszadrangú ügy! – Kimutatott a színpadra. – Ezt! Látták ezt itt?

– Mit gondol, hol voltunk? – ásított a pogácsás.

– És nem úgy találják, hogy mindez ocsmány szélhámosság?!

Elfordult ia porosz, mert unta Raymondot is, meg az egész

világot is, a Madame viszont bociszemeket meresztve csodálkozott Raymondra.

– Milyen ocsmányságot látott maga a színpadon?

– Maga nem annak látta? – támadt rá Raymond. – Merőben mocskos szemfényvesztés zajlott itt a színpadon! Az a szerencsétlen ördög most végezte legpocsékabbul karnagyi munkáját, és most menesztették mennybe! Miért? Miért? Miért?

– Maga is úgy tapsolt, hogy majd kiesett a nadrágjából – vállalta a további küzdelmet a Madame. – Miért lelkesedik olyasmiért, amitől tulajdonképpen undorodik?

– Éppen ez az! – pattogott Raymond. – Tömeges hipnózis

részesei voltunk. – Halkabban hozzátette: – Esetleg most is azok vagyunk, és leszünk is. – Összehúzta szemeit, a száját keskenyre szorította és még halkabbra, de fenyegetőre igazított hangon mondta: – Vagy talán valami egészen másról, valami sokkal többről van szó ...

– Miért érdekli magát annyira, hogy mi folyik a színpadon? – kérdezte érdesen a pogácsás, mert nagyon unni kezdte Raymondot, mint bajkeverőt. – A maga dolga, hogy itt lapuljon, és várja a költőpénzét.

– Ha megkapja! – mutatta fel ismét szőrös ujját a magyarnóta énekes, aki megszabadult a Madame tükrétől.

– Hátha éppen az kell a főrendező úrnak, amit csinál? – dugta vissza tükrét óriási táskájába a Madame. – Hátha éppen egy rossz karnagyról készít filmet. Hátha egy rossz közönségről, amelyik akkor is kirúgja az Operaház oldalát, ha botfülű?!

14.

Amióta összekerültek a díszpáholyban, a professzor már harmadszor húzta meg belső zsebébe rejtett lapos üvegét és a szétáradó illatból következtetve nem lehetett kétsége Raymondnak, hogy pálinkát kortyolgat az elfuserált Megváltó. Először kiábrándította Raymondot, de azután azzal mentegette magában a nagy tudású embert, hogy bizonyára oka van, ha kuratív módszerként használja az alkoholt. Ki tudja, milyen élet van mögötte, és ki tudja mostani élete poklát?

– Lélektani húzás volt az egész maskarabál a színpadon – jelentette ki a professzor. – Megértette az okos főrendező, hogy nagyon elfáradt a népség-katonaság és oldani akarta a mindenkinen ott fészkelő feszültséget. Kellünk további terveihez, és azt akarja, hogy használható partnerei legyünk. Egy ekkora tömeg célszerű felhasználásához, mozgatásához nem elég a kancsuka. Olykor kalácsot is kell nyújtani. Lehet persze, hogy valóban ez az utóbbi felvétel kellett nekik, de lehet, hogy csak átmenetileg altatják az ügyet és egy későbbi alkalommal újra vezényeltetik az előbb ünnepektől és habáraitól visszavonuló öreg kollégánkat.

– Ne fenyegetsen – nyögött fel irtózáttal arcán a magyarnóta énekes.

– Velem ne játszanak lélektanostit! – tiltakozott Raymond is. – Ha egyszer használni akarnak valamire, akkor avassanak bele terveikbe! Ha valakit mégoly alacsonyrendű munkára vesznek igénybe, annak is előre megmondják, mi lesz a dolga és csak azután jöhet létre alku, ha mindketten előadták szempontjaikat. Kora hajnal óta úgy élünk itt, hogy sejtelmünk sincs, mit kívánnak tőlünk a következő percben. Nem vesznek bennünket emberszámba, mert ezek maguk sem emberek! – A pogácsás irányába perdült. – Ezek azok a bizonyos Vénusz-lakók, akikkel a film során találkozunk kell, ahogyan maga értelmezte a szerződésben megadott cím szerint! Tessék! Itt vannak! Örvendezhet nekik!

Az alkohol hatásától mindinkább élénkülő professzor felállt, és úgy fordult a páholy népéhez, mintha katedrán magyarázna feszülten figyelő hallgatóságának.

– Szabadjon ezen a ponton egyetértésemet nyomatékosítani. Amint azt bölcselek már évezredekkel korábban megfogalmazták: az emberi lét olyan oksági folyamat, amely a világ térbeli és időbeli összefüggésében játszódik le.

– Nagyon kérem, ne nyomatékosítsa egyetértését – intette le a pogácsás a professzort és nemtetszése jeléül el is fordult, ami azonban a professzort nem zavarta, mert ízes fejtegetésein kívül kevés dolog érdekelte őszintén.

– Az egyén tudja, hogy az egyetemes értelemnek mindenre van felelete. Tudja, hogy az egyetemes értelem jelöli ki helyét a valóság egészében és hogy még az ő tiltakozása is az értelemben és az értelem által történik. Ámde éppen ezért az egyén, aki alanyiségében is létezik, nem viselhet el olyan elvontságot, amely kizárja önmagából, ezért arra is törekszik, hogy az egész része legyen és ebben az egészben megvédje azt, amit egyéni szabadságnak érez. Ha az egyetemes rendszer úgy viselkedik, hogy az egyént pusztán kis keréknek tételezi, akkor ezt a rendszert az egyénnek vissza kell utasítania és lázadnia kell ellene.

– Ez az! – lökte öklét a magasba Raymond, amiként a kis karnagy tette tucatnál többször. Talán az egyetlen volt a páholyban, aki eddig is figyelt a professzorra, de most úgy rándult össze minden ízében, amint a fogorvosi székben, amikor ideget érint az orvos a műszerrel. Olyan változás borzongott végig rajta, mint röviddel korábban az előtérben, amikor azt a pillanatot élte át, amikor felfogta hirtelen: mit jelent alattvalói magatartás helyett, uralkodói magatartás jegyében élni. A professzor most néhány szavával összefoglalta azt, amit egész felnőtt élete során érzett, amit „önkéntes” gondolatai sugalltak: a lázadás az egyetlen magatartás, amely méltó lehetne hozzá, amihez azonban mindig gyáva volt, ámde annak a korszaknak vége, Most már nyugdíjas, most már nem felelős felnőtt gyerekeiért, most már nem kényszerül értük arcpirító kompromisszumokra, hogy megélhetést kunyeráljon, most már megengedheti magának, hogy bárkivel és bármivel, akár az úrból jövőkkel is szembe szálljon. – Igenis lázadnunk kell! – folytatta előbbi mondatát és önmagában fortyogó gondolatait. – Lázadnunk kell, amíg nem késő! Vannak, akik azt gondolják – tekintett ismét a poroszra –, hogy semmi közünk ahhoz, ami velünk történik. Ámde csak azok vélekednek így, akik elfordulnak, ha effélékről hallanak; akik nemhogy a professzor úr által említett szabadságunk érdekeit nem nézik, de nem is fogják fel, hogy fenyegetve vagyunk szabadságunkban és méltóságunkban! Nem törekszenek arra, hogy megértsék: miben vagyunk benne, csupán a fizetésre gondolnak, amit beígérték a velünk tehető bármi ellenében.

Annyira felindult, hogy előadta mindazt, ami a nap folyamán felgyülemlett idegeiben és képzeletében, de amiről óvakodott eddig nyíltan szólni. Felhívta a figyelmet a börtönfalra, a kollektív büntetés alá vonás lehetőségére, amit valódi, vagy vélt, korábbi bűneikért el kell szenvedniük. Mindaz a gyötrelem, amit eddig átéltek, csak előjátéka a végső megoldásnak, amikor majd elgázosítják, lekasabolják,

felnégyelik őket. Bizonygatta, hogy igenis létezik valahol egy forgatókönyv, de nem pillanthatnak bele. Azt a képzelődését is előadta, hogy állami megrendelésre pusztítják el őket erre felbérelt gyilkosok, az itt nyüzsgő álfilmesek, de meglehet, ismeretlen szándékot szolgáló terroristákról van szó, akik hatalmukba kerítették őket, és valahol talán már zajlik az alku kiszabadításukért, amire szerinte kevés a valószínűség. Végül tárgyyszerűen fogalmazva kimondta, amire eddig csak homályosan célozgatott, vagyis úrlények szállták meg az Operát, és most azoknak a foglyai. Egyértelműen felismerte kilétüket az imént, az ebédszünet végén az előtérben ...

Raymond vállára tette a kezét a tábornok és gyerekkorukban kedves, de most gyűlöletesnek tetsző, kópés vigyorral kérdezte: – Megbuggyantál, Tata?

Elrántotta vállát Raymond és a tábornoknak támadt.

– Maga szerint nem tételezhető fel, tisztelt főkatona úr, hogy ahol a rejtett kamerák vannak, ott géppuskák is fészkelhetnek? Annyira hihetetlen ez? Manapság, amikor minden lehetséges?

Nem folytathatta, mert könnyű, nagyon kellemes dallam kezdett szárnyalni a teremben. Hangszerek mellett kórus is hallatszott, majd rövidesen megjelentek a kóristák. Míg a zene gépről hangzott, a kórus élő volt. A nézőtérén át a színpad felé vezető két folyosón haladt elő andalogva az éneklő sereg: csupa fiatal fiú és lány, de kormozott arccal és rongyokba öltözöttek.

A lányok borzas haját és tépett ruháját mindenféle színben virító művirágok díszítették, a szintén koldusöltözékű fiúk többnyire olyan fejfedőt viseltek, mint a madárijesztők. A húsz évnél nem idősebb mindkét nembeliek mezítelen lábbal tapodták a szőnyeget. Szép énekük fájdalmasan hullámozott, ahogyan azonban előrehaladtak, mindinkább diadal és lendület csengett elő a sok fiatal torokból.

15.

Amikor bevonult az ifjabból álló kórus, élénk mozgás támadt a nézőtér minden zugában. Kíváncsian nyújtózkodtak a vének, hogy lássák a közéjük ékelődő új társaságot. Ahogyan a színpad felé szűkülő két páston haladtak az ifjak, olyan mértani alakzatnak tűntek, mint az ék; a szó szoros értelmében beékelődtek a nézőtérre.

Míg a távolabb levőik ágaskodtak, hogy lássák a jövevényeket, a földszinti széksorok szélein ülők inkább elhúzódtak, nehogy bepiszkolódjon ünnepi ruhájuk.

– Hát ez meg micsoda rongyos gárda? – ámult fintorogva a tábornok.

– Inkább olyanok, mint az angyali üdvözet – állapította meg a Madame, aki Raymond és a professzor között előrefurakodott a díszpáholy mellvédjéig. Frissen magára locsolt kölniillatot árasztott. Rövid szemlélődés után felvissantott: – Odanézenek! Annak a kis kurvának meg kilóg a cicije! Szerintem direkt csinálja. Úgy szaggatta meg a ruháját, hogy direkt mezítelenül bögyösködjön veié a kis szemérmetlen!

– Hol van? – tolakodott előre gyorsan a magyarnóta énekes is, de nagy sajnálatára nem észlelte a jelenséget, hiába mutogatta neki a Madame. Csalódottan húzódott vissza és azt dörmögte: – Jogos, ha szellősen öltözködtek. Legalább nem izzadnak, mint mi. Szerintem jobban is levetkőzhettek volna. Így nagyon is szemérmesek.

Ismét ikortyintott fenekeden üvegjéből a professzor és a kupak visszacsavarása közben, oktatóan a magyarnóta énekeshez fordult. – Szemérmesen sok szemérmelenséget elkövethetnek az emberek.

– Én itt semmi szemérmelenséget nem láttam – ingatta fejét a brillantinos, majd a

mellé települő Madame-ra pillantott. – Maga csakugyan látta?

– Naná, majd nem ismerek fel egy cicit...

– Formás volt legalább?

– Nekem volt ilyen hajdanán – mondta a Madame kis, kacér kacajjal és mindkét karját felemelve, fölöslegesen tapogatta meg imént rendezett frizuráját.

A tábornok megbökte könyökével Raymondot. – Nézd csak azt az öcsköt. Pontosan ilyen ruhád volt, amikor iskolába jártunk. Cipőd sem volt, a lyukas kalapodra viszont éppen ilyen fácántollat szúrtál. Halálra röhögtük magunkat.

Megélénkültén fészkelődött a pogácsás is, de nem a páholyon kívüli látvány vonzotta, hanem a tábornok szavaiba akaszzkodott.

– Ne mondja! Újabb öcsköse tűnt elő páholyunk főnökének? Mondom, hogy egy nagy család vagyunk. Leteszem a nagy esküt, hogy további rokonok is előbukkannak!

Mérgesen tekintett a poroszra Raymond, ámbár inkább a tábornokra haragudott. Mit fecseg itt az ő hajdani rongyos voltáról? Miért avat be idegeneket ilyen magánügyekbe?

– Mintha a középkort idéznék – tűnődött hangosan a professzor. – Mintha kolduló barátok lennének az őskeresztény időkben. Vagy zárt rendben vonuló leprások. Mindamellet mégsem hitelesen középkoriak, mert annak ott, lám, horpadt cylinder van a fején. A cylinder jóval később jött divatba.

Megköszöri torkát és meg is jegyezte, hogy az idő múlásának arányában kopik a nézőtér levegője, mert erősen tikkad. Megint kortyintott néhányat a gyógyszeréből.

Raymond a mellvéd könyöklőjére támaszkodott, majdnem kilógatva felsőtestét. Nem az amúgy is minden részletében látható látvány vonzotta, hanem a páholy népe taszította. Csendes rezignációval dűnyögte maga elé:

– Ezek az új honfoglalók. – Egy hirtelen felvillant gondolat hatására hátrafordult és tokát eresztve, a hangjával megvetést érzékeltetve azt mondta: – Tudják, miről szól ez a mese? Ez az egész új látkép az osztályharcot szimbolizálja. Jönnek a rongyosok és kiűzik a csillogó ruhájú gazdagokat.

A tábornok előbbi megjegyzésének ellensúlyozására is mondta ezt. Magánhasználatra szólóan soha nem szégyellte és nem is rejtegette egykori, ágról-szakadt voltát, de egy furcsa indíttatástól vezérelve mégis eltagadta, legalábbis nem hozta szóba olyan közegben, ahol nem számíthatott erénynek. Ezt a társaságot is ilyennek vélte.

– Nem áll össze, Tata – mondta a tábornok ezúttal komoly képpel, a gondolkodás jeleként állta hegyét vakargatva. – Nézd csak azt a gyereket ott, aki három ágú villát emel a magasba. Látod a villa ágán felfeszített Jézust? Ez egyértelműen klerikális jelvény, márpedig a klerikálisok nem szimbolizálhatják az osztályharcos lázadókat. Ők inkább a reakciót szimbolizálják. Emlékezz, hogy ifjú korunkban mi is a reakció jelvényét fedeztük fel, ahol keresztet mutogattak.

Újabb rossz pontot szerzett a tábornak Raymondnál. „Mit hozakodik elő ez a korlátolt a mi egykori, világnézeti hovatartozásunkkal? Manapság a szűkös gyerekkor sem dicsőség, de osztályharcos múltból beszélni öngyilkosság! Akik ítélni akarnak itt felettünk, azok úgyis tudják, hogy kik voltunk hajdanán, és milyen világkép híveiként éltünk, de ezek itt a páholyban, ezek hátha másként éltek. Építhették persze a karrierjüket hozzánk hasonlóan, de a lelkükben más lakhatott, mint a miénkben ...”

Hiába tiikkadt a professzor torka, növekedett a fecsegő kedve.

– A kereszténységet aszerint kell megítélnünk, hogy milyen korban vagyunk – mondta. – Ha ezek itt őskeresztények, akkor a haladást is szimbolizálhatják. – Úgy mozgatta ajkait, mintha éppen étkezés után lenne és nyelvével tisztogatja fogait. – Nem hiszem azonban, hogy ezek az ifjak az őskereszténységet jelképeznék. Az őskeresztények inkább idősebbek voltak ... Meg az a cilinder ...

– Ugyan uraim – jött méregbe a pogácsás, mint mindannyiszor, ha számára terhes okoskodással traktálták –, hát nem látják, hogy

azok a villák az ördögök szerszámai?! A rájuk szúrt gipszfigurák a legyőzött Jézust jelképezik. Ennek örvendeznek. Erről szól az énekük is.

– Érti a szöveget? – kérdezte Raymond.

– Kihallom – dobott egyet magán a porosz.

A magyarnóta énekes megint azzal foglalatzkodott, hogy a Madame tükrét tartotta, és máskor izgága természetétől eltérően most higgadt volt. Borízú basszusa is nyugodt határozottsággal szól: – Ha már mindenáron jelképi értelmeket keresnek, gondoljanak arra, hogy legnagyobb valószínűség szerint itt a nemzedékváltásról van szó.

Akarta-e még valamit mondani, vagy nem, Raymond mindenesetre belefojtotta a szót. Hálásan tekintett a brillantinosra és hangosan is megdicsérte. – Egyetértek, uram! Ezek a fiatalok jönnek, jönnek. Mi, az itt ülő ezer lötyedt, felpuhult, romlásnak indult szervezet, a bennünket alkotó sejtek, nedvek, szövetek bomló együttese – mind lapátra kerülünk! S jönnek, már itt is vannak helyettünk az újak, akik benépesítik a Földet!

16.

A nézőtérre bevonuló kétágú kórus mindegyik ága előtt haladt valaki, aki nem volt ugyan estélyi ruhában, de nem voltak műrongyokban sem; a „stáb”-hoz tartoztak. A kóristák első soraiban haladtak, de azért el is szakadva kissé tőlük, mint akik láthatóan irányítják a haladás ritmusát. Amint egészen a színpadig értek a fiatalok, ezek a vezetők visszanyomták őket, akár egy harmonikát, a páholyok melletti kiindulóponthoz, azután az ismétlődően felcsendülő .muzsika, meg saját énekük hangjaitól kísérvé újra előre mozogtak.

Ez ismétlődött hatszor. Lelohadt a nézőtér kezdeti érdeklődése, mert felfogák, hogy újabb jelenet próbái kezdődtek s ezek megint beláthatatlan ideig tarthatnak.

Bermuda sehol nem volt. Nem is hiányzott, mert a nézőtéri vének olyan fáradtak voltak, hogy felrázni alig lehetett volna őket, nemhogy rakoncátlankodásaikért fegyelmezni.

A kórusokat irányító két ember mellé hamarosan többen csatlakoztak. Raymond elképzelése szerint ezek amolyan alrendezők lehettek és azzal kínlódtak, hogy szimmetrikusan mozgassák a kórust. További, most már követhetetlen mennyiségű próba során igyekeztek elérni, hogy kellő tempóban és megfelelő rendben haladjanak a színpad felé. Egy idő után megjelent egy főalrendező, aki az élen haladó fiatalok néhányát kicserélte hátrább állókkal. Hol magasabbra kellett emelni a villákra szúrt Krisztust, hol előre, vagy hátradöntve.

A Madame Raymond füléhez hajolt, de suttogás helyett eléggé hangosan kérdezte: – Milyen csillagjegyben született?

– Nem tudom – vont vállat Raymond.

– Milyen hónapban?

Erre már kelleetlenül megadta Raymond a feleletet, mire a Madame egy hirtelen

megvilágosodott ember módján kijelentette:

– Akkor már érhető, hogy maga miért olyan beszari!

Ügy perdült meg Raymond, mint akinek minden izma és idege kész a hirtelen felindulásból elkövetendő gyilkosságra, de gyorsan lefékezte magát, amint összeakadt gyűlölettől teli tekintete a Madame-éval. Kihívóan, gúnyosan és láthatóan mindenre készen, mindenre elszántan nézett vele farkasszemet a hölgy. Be kellett látnia Raymondnak, hogy tehetetlen vele szemben. Meg nem ütheti, de szópárbajba sem bocsátkozhat vele, mert abban biztosan alulmaradna.

Harcias kinézete ellenére szokatlanul szolidan szólt a hölgy:

– Ne kapja fel a vizet. Arról van szó, hogy maga régóta idegesít az örökös aggodalmaskodásával, de most, hogy megmondta a csillagjegyét, most már értem a maga jellemét és megértéssel fogadom a viselkedését. Meg is bocsátom.

Ez letaglózó volt. „Még ő bocsát meg – nekem?!”

– Nem foglalkozom horoszkóppal – mondta Raymond aritmiásan szedve a levegőt, és visszafordult eredeti ülőpózába, úgy kiegyenesítve derekát, mintha karót nyelt volna.

Most a pogácsás hajolt előre és megérintette Raymond vállát. – Emberelje már meg egy kicsit magát, uram. Ne adja a sértettet, hiszen hallhatta, hogy a Madame nagyvonalúan megbocsátó. Legyen már jobb kedvű. A derűs embert mindig hamarabb megértik. Nyilvánítsa ki a Madame-nak, hogy hálás, amiért ennyit foglalkozik magával, ennyire hozzáértően és megértően. Eressze el magát és érezze magát otthon. Ne felejtse azonban, hogy a Madame *itthon* van, mert az ő öcsikéje strapálja magát a filmeseknél.

– Nincs szükségem tanácsokra – mordult fel Raymond változatlanul merev tartásban, ámbar a keze ökölbe szorult a szék mellett. Nem a pogácsásra haragudott, és most már nem is Madame-ra, hanem a tábornokra, aki egész testében rázkódva röhögött.

Gyerekkorukban úgy tudott röhöcsélni a tábornok a legapróbb semmiségeken, annyira önfeledten, hogy ragadós volt a nevetése és megannyiszor viháncoló hahotára készítette Raymondot is. Ezért a tulajdonságáért olykor szeretnivaló volt a tábornok, de ugyanezért gyűlöletes is tudott lenni, mert főképpen mások rovására vihorászott esze menten. Igen, gyakran Raymondot is gúnyolta, és életében először ő nevezte „beszari”-nak. Aztán ezt sokszor megismételte későbbi barátkozásuk során is. Jól ismert volt hát előtte a Madame szóhasználata, s ez kettőzött gyűlölettel fordította ellene Raymondot. Tenni azonban semmit nem tehetett Raymond, mert a tábornok erősebb volt nála. Erősebbnek mutatkozott már gyerekkorukban, s ez így idegződött be mindkettőjükbe. Nemcsak nála, de a többi gyereknél is erősebb, vakmerőbb és bátrabb volt a tábornok, s ezért az egész iskolai kisközösség elfogadta maga fölött levőnek. Tisztelet, alázat meg félelem övezte. Hamarosan kiderítette azonban Raymond, hogy még van valami, ami rejtetten bár, de övezi a tábornokot: a revans vágya a többi hősködő gyerek részéről. Kutatták és kivárták a lehetőséget, amikor visszaüthetnek neki, amikor mindenki számára kétségtelenül elragadják tőle az elsőséget.

Már ezeknek a kis kakaskodásoknak az idején felfedezett valamit Raymond a hatalom természetrajzából, amit aztán a maga számára hasznosíthatott a későbbiekben. A tábornokkal kialakult és részben félelmen alapuló barátságát követően is mindig azok oltalma alá húzódott, akik ilyen-olyan szolgálataik ellenében a védelméről gondoskodtak. Ő, nagyon megtanulta élete folyamán, hogy mennyire gyűlöletes tud lenni a hatalom, ha nem kegyes hozzánk, és mennyire édes érzés a hatalom oltalmában, a hatalom kegyeltjeként élni. Attól kezdve, hogy a tábornok fegyverhordozója lett gyerekkorukban, későbbben is ez a viselkedési norma szabályozta, ami talán azt is

mutatja, hogy az emberi jellem egészen kicsi korban kialakul és azután alig változik a koporsó fedelének bezárultáig.

Könnybe lábadt szemeit dörzsölgette a tábornok és pukkadozva mondta: – Ezt azért nem hagynám. Csakugyan beszari vagy.

17.

A díszpáholy mellvédjére könyökölt, ökleire támasztotta állát Raymond és nézte a filmes munkálatok alakulását.

Síneket fektettek le a két nézőtéri folyosón s erre olyan gördülő, oldalak és tetőzet nélküli vonatot építettek, amelyet Raymond gyerekkori emlékei szerint lábbal hajtottak a pályamunkások. Erre kamerákat rögzítettek, azután három ember toltá-vonta aszerint, ahogyan a kamerák mögött ülők parancsolták.

Eközben a délelőtről ismert, fürkésző tekintetű nők és férfiak hatoltak be a széksorokba, és a délelőttihez hasonlóan válogattak az emberekben. Némelyeket elültettek a széksorok széléről, ahol majd „közeliben” látszanak, az ottlevőket meg emezek helyére küldték. Mindez most békésen, zaj nélkül, „csont nélkül” zajlott; senki nem csinált galibát, mindenki agyoncsigázott volt, ereje végén járt.

Összezsugorodva, elszigetelve ült a helyén Raymond is és erőlködött, hogy ébren maradjon. Olykor elbóbiskolt, de azután addig kísérelte, amíg félig felnyitotta szemhéját. Semmiről nem maradt le, mert a filmesek munkája az ő szemszögéből nézve semmit nem haladt. Ismételték a kórus mozgását valami távoli, érthetetlen céllal és ellentétben délelőtt izgalomban tartó vízióival, most már lemondott róla, hogy értse, ami történik. Rendezetlenül habarcsolódott össze mindaz, ami eljutott félig lehunyott pillája mögé.

Mögötte, vagyis bent a páholyban mozgalmasabb volt az élet. Időnként a mellette ülő professzor horkantott, aki Raymondhoz hasonlóan félálmából ébredt. Szájához emelte a most már el sem dugott laposüveget, amely kiürült és csak a pálinka illatmaradékát lélegezhette belőle. Térdei közé lógatta az üveget és újra elaludt.

Ügy rémlett, mintha a Madame és a brillantinos széke közelebb került volna egymáshoz. Noha senki nem szólt volna rájuk a hangos beszédért, úgy sutyorogtak, mint nebulók a tanóra alatt.

Annyit értett Raymond, hogy horoszkópról, csillagállásokról beszélgetnek.

A porosz nem aludt, de korábbi mozgékonyasága lelassult, sőt mintha maga az életműködése is megszűnt volna benne. Valahányszor hátranézett Raymond, a pogácsás úgy tekintett rá vissza, mint egy mozdulatlan gázlómadár, amely ráadásul kitömött állapotban látható egy vitrinben.

A hátsó sarokban is úgy ült a házaspár, ahogy a szünet befejezése óta mindig. Az jutott Raymond eszébe, hogy: *pietá*. Láta valahol a képet, vagy szobrot, amely azt a pillanatot ábrázolja, amikor ölében tartja Mária a megfeszített és meghalt Jézust. A jellegtelen kis öregember feje felesége ölében nyugodott.

Egyszerre arra ocsúdott, hogy eltűnt mellőle a tábornok. Meglepődött Raymond, noha nem aggasztotta különösebben a dolog. Mi több: megnyugodott, hogy kellemetlen ismerőse eltűnt, akit – vesztére – ő hívott a páholyba. Miért jött egyáltalán ide, az Operaházba? Annyira rosszul megy neki, hogy már ő is rászorul erre a kis pénzre? Lehet. Ki tudhatja, milyen magánbajok érték? Nagy azonban a valószínűsége, hogy tagadná a gondjait, mert mindig a jó állapotban levő, a sikeres ember képét mutatta a külvilágnak s ez még erénye is lehet. Jobb, mint a siránkozó típus. Ámde ellenszenves

is azzal, hogy mindig a legkülönbnek tünteti fel magát.

Mosolyt csalt Raymond arcára a feltételezés, hogy ez majd a Bizottságokat Összehangoló Bizottságokat Ellenőrző Bizottságban azt híreszteli: csak azért volt itt, hogy ellenőrizze az emberekkel való bánásmódot mint érdekvédő ... Most ez a divat, ez a civil érdekvédelem, hát most ennek a szolgálatában áll a tábornok teljes meggyőződéssel és teljes mellszélességgel. Raymond nem örült a lehetőségnek, hogy élete hátralevő részében még ő is rászorulhat majd új meggyőződések vallására, új szellemi változásokra. Nem vágyott rá, hogy új világmegváltó elméletekkel traktálják. Visszaemlékezve mindarra a zűrzavarra, izgalomra, ami eddigi élete során ilyen ügyekben kísérte. Irtózott a gondolattól, hogy ez folytatódhat.

Legfeljebb ... Legfeljebb, ha ez a mostani világ még befogadná. Nem volt ő annyira elragadtatva a régi rendtől, hogy ne tudna egy újhoz igazodni ... Egyetlen újhoz, ehhez a mostanihoz, amely a létezők legjobbika ... A maga módján ő ellene volt a réginek, ha ezt nem nyilváníthatta is ... Kizárt dolog, hogy ne legyen egy zug ebben az újban, ahol meghúzhatná magát...

Mozgást hallott a háta mögött, és odapillantva azt látta, hogy a Madame és a brillantinos egymást átölelve, összeborulva ülnek. Talán így aludtak öl?

A pogácsásra tekintett, aki úgy nézett szembe vele, mintha eddig is mindig csak egy pontra figyelne. Hibásnak érezte azonban Raymond azt a hasonlatát, hogy ez gázlómadár lenne, hiszen annak hosszú a nyaka, ennek meg alig van. Inkább olyan, mint a füles bagoly, csak aránytalanul kisebbek a szemei. Levette róla tekintetét Raymond és ismét az összeborult párt nézte, majd úgy fordult megint a bagoly felé, mintha azt kérdezné: mi van ezekkel? Nem kérdezte pedig, mert nem érdekelt, de a pogácsás olyan készséggel tájékoztatta, akár Kolumbusz hajójának árbocán a figyelő legény.

– Fülbegyónás – mondta.

Ez a kurta és különös meghatározás parányi mosolyt csalt Raymond arcára, s úgy biccentett, mint aki tudomásul vette a helyzetjelentést. Alig fordult vissza, a nézőtér felé, amikor fojtott nyögéseket, sóhajokat hallott hátulról és ez arra készítette, hogy ismét odanézzon. Elképesztette, amit látott: csókolózott az ölelkező emberpár.

Önkéntelenül meg akarván osztani ámulatát valakivel, megint a bagolyra nézett, aki rezzenéstelen fejtartással közölte az új hírt: – Etyele-petyele.

Ha nem ezt mondja, felháborította volna Raymondot a nyíltszíni látvány, a porosz beszámolója azonban az iméntinél is engesztelőbb derűt keltett benne. Parányi, ismerősen cinikus fényt a pogácsás szemében is látott csillanni és most már hallgatólagosan megegyezve kitekintett Raymond a páholyból, majd rögtön vissza a mögötte zajló csodára.

– Sűrűvérűség – jelentette a pogácsás.

Megint előre, majd hátrafordult Raymond és most azt közölte a porosz: – Fiatalság, bolondság.

Nem volt kétséges: a Madame és a brillantinos érzéki örömök után kereskedett egymásnál. Bármennyire megpróbálta humorba pácolni a jelenetet a pogácsás, Raymond arcáról elolvadt a mosoly és szigorúan meredt az összegabalyodott emberpárra, majd megint a pogácsásra, aki ezúttal széttárta karjait, mintha azt mondaná: ő semmiről sem tehet, hangosan pedig azt mondta: – Dézsmálgatjuk a tiltott gyümölcsöt.

– De hát ez mégiscsak ... – adott volna hangot Raymond az ízetlen paráznság láttán formálódott véleményének, amikor kibontakozott az ölelésből a Madame és

dühösen Raymondra rivallt:

– Nem fognák be végre a szájukat?

Ettől Raymond még jobban elképedt és tanácstalanul nézett a a pogácsásra, aki szája elé tette ujját, azt jelezve, hogy maradjanak csöndben.

A Madame hangjától viszont felébredt a professzor. Eddig a szék támlájának dőlve, hanyattvetve fejét és kitátva száját hortyogott, most pedig lecsúszott a székről s ahogyan a földre omlott, abban a helyzetben maradva folytatta álmát. Ezzel olyan zajt csapott, hogy teljesen magához térítette a szerelmeseket, akik egyenesre igazgatták magukat a helyükön. A Madame mérgesnek látszott, a brillantinos kissé zavartunk, de megmentette helyzetüket, hogy a Bermuda-gatyás felordított a színpadon:

– Általános figyelmet kérek! Felvétel! Redi!

18.

Bermuda vezényszava nyomán a szokásos módon jupiterlámpák gyulladtak, felhangzott a gépi zene, vele a kórus és megindult az éneklő fiatalok párhuzamos hada előre, a színpad felé. Velük szemben és mellettük a pályamunkások járgánya gördült lassan a páholyok melletti kijárat felé mind a két nézőtéri folyosón. A kéttagú kórust filmezték, meg a szélen ülő öregeket, vagy talán az egész nézőteret, erről most nem adtak tájékoztatást.

Egyik sínen, a felvevőgép és az operatőr mellé kapaszkodva utazott a púpos főrendező is.

Raymond figyelme megoszlott a filmesek tevékenysége és egy páholyban játszódó esemény között. A hátsó sarokban ülő emberpár mozgása kötötte le jobban a figyelmét. A felesége ölében fekvő ember is lecsúszott a földre, akár a professzor – és ugyanúgy mozdulatlanul maradt.

– Segítsenek – suttogta alig hallhatóan a falfehér asszony.

Raymond, a brillantinos és a pogácsás azonnal odasiettek és visszaemelték a székre a szokatlanul súlyos, pedig amúgy nem nagy termetű embert, de az újra lecsúszott a szőnyegre.

– Nagyon rosszul van – állapította meg a brillantinos. Mindenki részvétellel nézett a könnyező asszonyra.

– Mért nem vitte levegőre? – kérdezte a magyarnóta énekes.

– Már egy órával ezelőtt meghalt – lehelte az asszony, leguggolva férje mellé és azzal próbálkozva, hogy egyedül emelje fel.

Ez a hír minden jelenlevőben elakasztotta a lélegzetet. De csak pillanatra. Egész napja, egész élete keservét, dühét üvöltötte bele a vakító fényességbe Raymond: – Itt egy ember meghalt!

Bermuda már korábban észrevette a díszpáholly mozgását, de a felvételi mise neki is csak annyit engedélyezett, hogy hasi beszélőjébe suttogjon.

A főrendező ingerülten lelépett a sínen mozgó kocsiról és intett Bermudának, aki annyira beijedt volt, hogy előbb csak érthetetlen szót mondott a trombitájába, majd megismételte:

– Ennyi!

Korábbi, a hasbeszélőjébe mondott utasítása nyomán öt bördzsekis már meg is jelent a díszpáhollyban, további több tucat pedig – nyilván a rendkívüli esetekre –

kijelölt posztját foglalta el a nézőtéren. Elálltak a színpadra vezető hidakat, és egész falka tömörült a főrendező körül. Maga Bermuda is lejött a színpadról és a díszpáholy irányába sietett.

A nézőtéren ezúttal nem támadt ribillió. Sokakat meghökkentett ugyan Raymond kiáltása, de senki nem tudta: mitévő lehetne azonkívül, hogy némán a helyén marad? Különben is félholtra tompult már idegzete a daliás ezernek.

– Hol a halott? – nézett körbe az egyik dzsekis, aki elsőként lépett a díszpáholyba. Mögötte nyomuló társa már a professzort akarta vonszolni, de a szokatlanul elkomorult porosz leintette és a másik öregre mutatott: – Ő az.

Orvosi köpenyes lépett be és a töppedt ember mellé guggolt. Az ilyenkor szokásos ellenőrzések után felállt és kijelentette:

– Valóban meghalt. – Zavartan körbenézett, majd halkabban mondta: – Szerintem legalább két órája halott.

Neki is volt hasbeszélője és belemondott valamit, azután a díszpáholy nézőtéri oldalához lépő főrendezőhöz fordult, aki egészen behajolva a páholyba, rosszkedvűen kérdezte: – Mi történt?

– Valószínűleg infarktus – felelte bizonytalanul az orvos.

– A hölgy férje – nyomakodott a főrendező közelébe a száján szét, mázolt rúzsfoltoktól tarkálló Madame, és a halott feleségére mutatott.

– Részvétem, asszonyom – bólintott a főrendező. Vékonyszálú haját ezúttal félre fésülte nőiesen vékony és törékeny ujjával. Az arca sápadt volt, de nem az izgalomtól, hanem a pigmentek eredeti színe volt majdnem sárga. Szemei mindenén áthatoló érdeklődéssel röpködtek a jelenlevőkön.

Betolatott Bermuda is.

– A legjobb felvételt rontották el – sziszegte, de eléggé hangosan ahhoz, hogy a főrendező hallja, mert az ő részvéte nem a halott felesége iránt nyilvánult meg, hanem a főrendező iránt, akinek megzavarták a munkáját.

„Meg saját érdekei iránt is részvétellel van. Félti az állását” – hajtotta le fejét Raymond, és nem tudta eldönteni: sajnálja, vagy utálja Bermudát?

Az asszonyt, aki könnyektől csillogó szemekkel csendben állt kiterített férje fölött, igazán sajnálta. Szívből sajnálta, mert azt a lényt fedezte fel benne már találkozásuk pillanatában, aki örök áldozat. A páholylakókon és az ideiglenesen betódult dzsekiseken áttörve az asszony mellé állt és halkán dünnyögte:

– Részvétem. – Önkéntelen mozdulattal az asszony sovány, kissé durva kezéhez nyúlt, felemelte és megcsókolta. Ezzel nyilván meglepte az asszonyt, mert az enyhe csodálkozással ránézett. – Miért nem szólt – kérdezte Raymond hogy ... meghalt?

– Elvesztettük volna a napidíjat. Így talán ő is megkapja.

Olyan tényként, olyan természetességgel közölte ezt, mint előbb

azt, hogy már adott gyógyszert a férjének. Raymondra azonban irtóztató hatással voltak szavai. Az emberi lét ilyen hihetetlenül szánandó megnyilvánulásával soha nem találkozott. Izzadság lepte el a fejét, ökölbe szorított tenyerét, és ha elég erőt érzett volna, minden erejéből ordítani kezd. „Ez elviselhetetlen – hallotta saját gondolatát. – Ez ellen lázadni kell! ...”

Hozták a hordágyat és kivitték a halottat. A még mindig ott ólálkodó Bermuda felháborodva nézett a sarokban összegyűrdött professzorra.

– Mi ez itt? Hullaház?! – tette fel a kérdést, ami megintcsak a főrendezőnek szóló, buzgalmáról hírt adó nyilatkozat volt, és nem szellemesség. Intésére két bőrdzsekis

felemelte a professzort, akin azonnal észrevehető volt, hogy semmi baja, csupán részeg, ráadásul ismerőse lehetett Bermudának, mert a rövid nadrágos, hatalmas erejű ember megmarkolta két kezével a professzor kabátját, és az egész embert a levegőbe emelve kiáltotta az arcába: – Nincs többé kegyelem, akármennyit könyörögsz! Soha meg ne lássalak a statiszták névsorában! – Átadta a kezeiben liffegő testet egyik dzsekisnek és annak is a lelkére kötötte: – Ez az ember többé nem jöhet statisztálni! Keresünk helyette másik állandót! – Az izzadó Raymondra nézett. – Ön, uram! Elvállalna egy hosszú távra szóló megállapodást? Végigstatisztálná ezt az egész filmet? Természetesen több járna, mint az alkalmi résztvevőknek. Nos?

– Igen – bólintott Raymond.

– Ennek az embernek – mutatott Bermuda egyik dzsekisre – diktálja fel az adatait. Nem veszítjük egymást szem elől.

A főrendező, akár egy valódi karmester, kicsi mozdulattal jelezte Bermudának, hogy takarodjanak a helyszínről, s ez rögtön meg is történt. Ezután a verejtékes arcú Raymondra nézett és nagyon mélyről jövő kíváncsisággal kérdezte: – Élvezi ezt a munkát?

Összerezzen Raymond, és mivel zavarta a főrendező átható pillantása, lehajtott fejjel, a cipőjének mondta: – Nagyszerű élmény, ha részese lehetek ennek a művészi alkotásnak.

A főrendező arca megkeményedett.

– Készüljön fel – mondta –, hogy lesznek a mainál nehezebb feladatok is.

– Mindent vállalok – sóhajtotta Raymond. Sötét örvény kavargóit idegeiben, de mindenek előtt boldognak érezte magát. Megmenekült, átmenekült, beérkezett, mint annyi reménytelennek látszó helyzetben göröngyös élete során. Ez: ő, olyan, amilyen. Ez adatott, és nincs mód arra, hogy mássá legyen.

Pár nappal később újsághírből értesült, hogy a *Meeting Venus* című film további forgatása pénzügyi nehézségek miatt elmarad.

Készült 500 példányban

**Ez a
269
példány**

**ISBN 963 450 739 5
ISSN 0866 – 4420**

felelős szerkesztő Tabák András

**940318 Tótfalusi Tannyomda, Budapest
Felelős vezető Nagy Lajos igazgató**

**Megvásárolható az V. Honvéd u. 5., V. Mérleg u. 6.,
VI. Andrássy út 45., VII. Rákóczi út 14-16., XIII. Szent István krt. 26. és a
XIII. Váci út 19. szám alatti budapesti könyvesboltokban.**
